

Kɛwanle **Yesu a Xɛrane Kɛwanle**

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde sɛbɛxi, na nan mɔn yireni ito fan sɛbɛxi naxan xili “Yesu a Xɛrane Kɛwanle.” Ningila Yesu a yitama en na nɛn Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firindeni ito fɔlɔxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nɛn Yesu fɔxɔrabirane nun a xɛrane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuɲa yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xɛrane xɛ, a e xa a xaranna kawandin ba dunuɲa yirene birin yi, a yi a Nii Sariɲanxin fan nagodo e ma alogo e xa sɛnbɛn sɔtɔ a wanla kɛ feen na. E to na sɔtɔ, e yi kawandin ba fɔlɔ Yerusalɛn taani. Muxu wuyaxi yi la e falane ra, e findi Yesu fɔxɔrabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xɛrane falane ra.

Na kawandin yi sɛnbɛn sɔtɔma Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi dɛnkɛlɛya muxune tɔrɔ fɔlɔ. Na kui, Yesu fɔxɔrabirane yi xuya ayi Yerusalɛn taan fari ma. E yi siga kawandin bɛ Yudaya nun Samari bɔxɔn ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyɛri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xɛra gbɛtɛ xili naxan findixi Pɔli ra. Benun Ala xa a xili, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane ɲaxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yɛtɛ yita Pɔli ra, a fa a xɛ yamana gbɛtɛye ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi

dangu Isirayila bəxən danne ra siga siya gbətene yamanane yi.

Pəli yi na wanla ke yire wuyaxi yi, keli Yerusalen taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a naxankata, koni e mi a nə. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mən yi a bama siya gbətene se batudene kui. A na liga nən alogo dunuḡa muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fəsefəsəxi nən, a e səbe. Koni yirena nde səbe kiina a yitama en na, a a ligaxi Luka ye xəri nən. Waxatina nde Luka naxa, “Nxu yi siga iki...” Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pəli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to denkeleya muxune nəe a kolonḡe nən Yesu fəxərabira singene dunuḡa yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

Yesu te feen kore

¹ N xəyin Teyofli,*

N bata Yesu a feene səbe i xa n ma səbe singen kui a wanla fəb feen naxanye birin ma e nun a xaranna naxan birin ti xabu a fəbni ² han a te kore waxatin naxan yi a yelin xanbini yamarine fiye a xera sugandixine ma Alaa Nii Sariḡanxin barakani. ³ A naxankata xanbini, a yi a niiramaan yita e ra taxamaseri wuyaxi xən ma xii tonge naanin bun, a mən yi Alaa Mangayana fe fala e xa. ⁴ A yi e fəma waxatin naxan yi, a yi e yamari, a

* **1:1:** Teyofli: Muxu xinla na a ra naxan bunna nəen, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.” A mato Luka 1.1 kui.

naxa, “E nama keli Yerusalen taani singen. N Fafe Ala ε tuli saxi naxan na,[†] ε na mamε be, n bata yi naxan ma fe fala ε xa. ⁵ Amasotō Yoni muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma, ε rafu Alaa Nii Sarijanxini.”

⁶ Nba, xεrane yi malanxi Yesu fema waxatin naxan yi, e yi a maxodin, e naxa, “Marigina, i mōn Isirayila mangayani tōnma waxatini ito nin ba?”[‡] ⁷ Yesu yi a fala xεrane xa, a naxa, “N Fafe Ala bata waxatin naxanye ragidi a senben bun, a mi lan ε xa ne liga waxatine kolon. ⁸ Koni Alaa Nii Sarijanxin na godō ε ma waxatin naxan yi, ε senben sōtōma nen, ε yi findi n serene ra Yerusalen taani, e nun Yudaya yamanan nun Samariya yamanan birin siga han bōxōn danne ra.” ⁹ A yelixini ito falε, Ala yi a rate kore e yεε xōri, a yi lō ayi e ma kundani. ¹⁰ E yεen mōn yi xεlexi ayi a fōxō ra waxatin naxan yi, xεmε dugi fixε kan firin yi ti xεrane fema. ¹¹ E yi a fala, e naxa, “Galile kaane, ε tixi be nanfera, ε koren matoma? Yesu ito naxan bata tongo ε tagi, a te kore xōnna ma, a mōn fama nen alo ε a toxi tε kii naxan yi.”

Yudasi jōxōn sugandi fena

¹² E yi xεtε Yerusalen taani sa keli Oliwi geyaan na. Na geyaan nun taa tagina, kilo keden jōxōndōn na a ra. ¹³ E soxina taani, e te kore banxin kui e yigiyaan na. Naxanye yi na yi, ne nan xili itoe ra, Piyeri§ nun Yoni nun Yaki nun Andire nun

[†] **1:4:** Ala e tuli saxi naxan na, na findixi Alaa Nii Sarijanxin nan na. A mato Xεrane 2.2 kui. [‡] **1:6:** E yi waxi a xōn ma Ala xa Isirayila mangayani tōn bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yengeni. **§ 1:13:** Muxune mōn Piyeri ma a Pita.

Filipi nun Tomasi nun Barotolome nun Matiyu nun Alifaa dii xemena Yaki nun Simon e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”* e nun Yaki a dii xemena, Yudasi. ¹⁴ Itoe birin yi e malanma yire kedenni Ala maxandideni waxatin birin e nun naxanla ndee nun Yesu nga, Mariyama e nun Yesu xunyene.

¹⁵ Na waxatini, Piyeri yi keli, a falan ti denkelɛya muxune ye. Muxu kemε muxu mɔxɔne nan yi na yi. ¹⁶ A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Alaa Nii Sariɲanxin naxan falaxi Kitabun kui Dawuda xɔn ma Yudasi a fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune yee ra fɔ na xa kamali nen. ¹⁷ Yudasi, en tan nde nan yi a ra nun. A fan yi wanli ito ligama en xɔn ma.”

Yudasi faxa fena
Matiyu 27.3-9

¹⁸ Nba, Yudasi gbetin naxan soto a saranna ra tinxintareyaan xɔn ma, a bɔxɔn sara na ra. A bira na bɔxɔn fari, a faxa, a kuiin yi rabo ayi. A kui seene birin yi mini. ¹⁹ Yerusalɛn kaane birin yi na feen kolon. Nanara, e na bɔxɔn xili sa e kon xuini, Hakeladama. Na bunna neen, “Wuli bɔxɔna.”

Yudasi naxɔn sugandi fena

²⁰ Piyeri mon yi a fala, a naxa, “Amasoto a seɓexi Yaburin kui, fa fala, ‘A yireni genla xa lu, muxu yo nama lu na yi.’ A mon seɓexi, ‘Muxu gbete xa a tiden tongo.’† ²¹ Nanara, fɔ muxuna nde xa sugandi, naxan yi en fema waxatin birin yi, en Marigi Yesu yi sigan tima en xɔn ma waxatin

* **1:13:** Yahudiya siya xanuna: Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e naon bun ma.

† **1:20:** A mato Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

naxan yi ²² fɔlɔ Yesu rafu waxatin ma Yoni xɔn, han sa ti Yesu rate lɔxɔn ma kore. Fɔ na kanna xa kafu en ma, a fan yi findi seren na a Yesu bata keli sayani.” ²³ Nanara, e muxu firin yeɓa, Yusufu naxan yi xili Barasaba, a mɔn yi xili Yusutu e nun Matiyasi. ²⁴ E yi Ala maxandi, e naxa, “Marigina, i tan muxun birin bɔɲɛ yi feen kolon. Nanara, a yita nxu ra, itoe firinna, i bata naxan sugandi ²⁵ alogo a xa wali xɛrayani Yudasi ɲɔxɔni, Yudasi wanla naxan beɲin, a siga a sigadeni.” ²⁶ Na danguxina, e masensenna ti, a yi Matiyasi suxu, a sa Yesu a xɛra fu nun kedenna fari.

2

Alaa Nii Sariɲanxin fa fena

¹ Se Xaba Singen Sali lɔxɔna a liye, denkeleya muxune birin yi malanxi yirena nde yi, ² sanɲa ma kedenni, e yi xui gbeena nde me keli kore naxan yi ligaxi alo foye gbeen xuina. E yi dɔxi banxin naxan kui, a yi na rafe. ³ Tɛɛ deɣene yi siga gode e keden kedenna birin xun ma alo tɛɛn lenna. ⁴ E birin yi lugo Alaa Nii Sariɲanxin na. E falan ti fɔlɔ xui gbɛtɛne yi, alo Nii Sariɲanxina a fixi e ma kii naxan yi.

⁵ Yahudiya tɔgɔndiyaxina ndee yi yigiyaxi Yerusalɛn taani na waxatini, naxanye sa kelixi dunuɲa siyane birin ye. ⁶ E to xui gbeeni ito me, yamaan yi e malan. Na yi e birin natɛɛna amasɔɔ e keden kedenna birin yi e yeɛɛ kon xuiin nan mema denkeleya muxune falani. ⁷ E yi kabɛ han, e naxa, “Naxanye falan tima itoe ra, Galile kaane xa mi e birin na ba? ⁸ Nanfera nayi, en keden kedenna birin fa e xuiin mema en yeɛɛ bari xuine

yi? ⁹ Parate kaane, Mede kaane, Elan kaane, naxanye d̄oxi Mesopotamiya nun Yudaya nun Kapadose nun Pontu nun Asi yi ¹⁰ e nun Firigi nun Panfiliya nun Misiran nun Libiya b̄ox̄on naxan Sir̄eni yamanan d̄ex̄on e nun naxanye kelixi Romi taani ¹¹ Yahudiyane ba, Yahudiyataren naxanye so Yahudiya dinani ba, Kir̄eti kaane ba, Arabi kaane ba, en birin e xuiin m̄ema, e Alaa kabanako feene ralima en ma, en ma xuine yi!” ¹² E birin yi kab̄e, e yifu, e lu a fal̄e e bode xa, e naxa, “Ito bunna di?” ¹³ Koni ndee yi lu d̄enk̄el̄eya muxune magele, e naxa, “Itoe minxin nan a ra.”

Piȳeri kawandin naxan ba

¹⁴ Nba, Piȳeri nun xarandii fu nun kedenna bonne yi keli, e ti, Piȳeri yi falan ti yamaan xa a xuini texin na, a naxa, “E tan Yahudiyane nun Yerusal̄en kaane, e tuli mati n xuiin na, alogo e xa a kolon, ¹⁵ fa fala muxuni itoe mi minxi alo e yengi a ma kii naxan yi, soge rax̄enx̄en* waxatin na a ra iki. ¹⁶ Koni Ala naxan fala Nabi Yow̄eli a Kitabun kui, na nan ito ra. A naxa,

¹⁷ ‘Waxati rajanni,

n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma n̄en
adamadiin birin ma.

E dii x̄em̄ene nun e dii t̄em̄ene nabiya falane tima
n̄en.

E banxulanne yi fe toon ti
alo xiyena.

E x̄em̄e fonne yi xiyen sa.

¹⁸ Na l̄ox̄one yi,

* **2:15:** Piȳeri soge rax̄enx̄ena fe falaxi n̄en alogo yamaan xa la a ra a d̄ol̄e fe mi yi a ra bayo m̄en kaane mi yi darixi d̄ol̄on min̄je x̄ot̄onni.

n na n ma Nii Sariṅanxin nagodoma nɛn
 hali n ma konyi xɛmɛne
 nun n ma konyi gilene xun ma,
 e yi nabiya falane ti.

¹⁹ N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna ma
 e nun taxamasenne bɔxɔ xɔnna ma,
 wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima nɛn.

²⁰ Sogeni dimima nɛn,
 kiken yi gbeeli alo wunla,
 benun Marigina lɔxɔ binye gbeen xa a li.

²¹ Nba, muxu yo na Marigin maxandi a xinla ra,
 na kisima nɛn.† ”

²² “Isirayila xɛmɛne, ε tuli mati falani ito ra.
 Ala nan Yesu Nasareti kaan xɛxi. Ala bata na
 yita ε ra kabanako feene nun fe magaxuxine nun
 taxamasenne xɔn a naxanye liga ε tagi alo ε tan
 yɛtɛna a kolon kii naxan yi. ²³ Ala bata yi a ragidi
 alo a yi a kolon kii naxan yi, a Yesu xa so ε yii. ε yi
 kafu gbalotɔne ma, ε yi a gbangban wudin ma, ε yi
 a faxa. ²⁴ Koni Ala mɔn yi a rakeli, a yi a ba sayaan
 xɔleni amasɔtɔ sayaan mi yi nɔɛ a ramarɛ. ²⁵ Bayo
 Dawuda a fala nɛn a fe yi, a naxa,
 ‘N xaxili Marigin xɔn ma waxatin birin,
 bayo a n dɛxɔn ma,

sese mi n mamaxɛ.

²⁶ Nanara, n bɔɲɛn sɛwaxi,
 n yi falan ti sɛwani.

N fati bɛndɛn fan luma nɛn yigini.

²⁷ Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,
 n siga laxira yi.

I mi tinɲɛ i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun
 na.

† **2:21:** Yowɛli 3.1-5

28 I bata kiraan yita n na
nii rakisın sɔtɔma naxan xɔn.

I n nalugoma nɛn sɛwan na i yɛtagi.† ”

29 “Awa, ngaxakedenne, n xa en benba Dawu-
daa fe fala ε xa sikε mi naxan yi. A faxa nɛn,
a maluxun, a gaburun mɔn na han to. 30 Koni
nabiin nan yi a ra, a a kolon nɛn a Ala bata a tuli
sa, a yi a kɔlɔ, a Dawuda bɔnsɔnna nde findima
nɛn Mangan na a tan funfuni.§ 31 Ala yi feen
naxan ligama, Dawuda to na to, a yi Alaa Muxu
Sugandixin nakeli feen fala, a naxa, a mi a mɛ a
ra, a siga laxira yi. A fati bɛndɛn mɔn mi kunma.*

32 Ala na Yesu nan nakelixa sayani. En birin bata
findi na seren na. 33 A bata te Ala yiifanna ma. A
yi Alaa Nii Sariɲanxin sɔtɔ, Fafe Ala bata en tuli sa
naxan na, a yi a ragodo en ma iki. E na nan toma.
E na nan mɛma iki. 34 Amasɔtɔ Dawuda yɛtɛɛn mi
te ariyanna yi. Anu, a yɛtɛɛn bata a fala, a naxa,
‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa,
“Dɔxɔ n yiifanna ma

35 han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’ ”

36 “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon yati, a
ε Yesu naxan gbangbanxi wudin ma, Ala bata na
findi Marigin na e nun a Muxu Sugandixin na.”

37 Nba, yamaan to na mɛ, na yi e bɔɲɛn kala. E
yi a fala Piyɛri nun xɛraan bonne xa, e naxa, “Nxu
ngaxakedenne, nxu nanfe ligama?” 38 Piyɛri yi
a fala e xa, a naxa, “E keden kedenna birin xa ε
xun xanbi so ε hakɛni, ε rafu igeni Yesu Alaa Muxu
Sugandixin xinli, alogo ε yulubine xa xafari, ε yi

† 2:28: Yaburin 16.8-11 § 2:30: Yaburin 132.11 * 2:31:

Yaburin 16.10 † 2:35: Yaburin 110.1

Alaa kiseen sɔtɔ, a Nii Sariɲanxina. ³⁹ Amasɔtɔ Ala bata ε tan nun ε diine tuli sa na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi en Marigina Ala naxanye xilima a fɛma.”

⁴⁰ Piyɛri yi sereyaan ba, a yi e rawɛkilɛ fala wuyaxi ra, a naxa, “Ɛ yɛtɛ ratanga waxatini ito tinxintareyaan ma.” ⁴¹ Naxanye tin a falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli saxan ɲɔxɔn yi sa dɛnkɛlɛya muxune fari na lɔxɔni. ⁴² E yi bira xɛrane xaranna fɔxɔ ra, e yi lu ngaxakedenyani, e lu e dɛgɛ e bode xɔn ma, † e lu Ala maxandɛ.

⁴³ Xɛrane yi kabanako fe wuyaxi liga e nun taxamasenne han birin yi gaxu. ⁴⁴ Dɛnkɛlɛya muxune birin yi lu e bode fɛma, e yii seene birin yi findi e bode gbee ra. ⁴⁵ E yi e bɔxɔne nun e yii seene matima nɛn, e yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden kedenna birin makona a ma kii naxan yi. ⁴⁶ E yi lu e malanɲɛ Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ, e yi e dɛgema e bode xɔn ma e konne yi, sɛwan nun bɔɲɛ xunbenli. ⁴⁷ E yi lu Ala tantunɲɛ, e yi rafan yamaan birin ma. Marigin yi nde sama kisi muxune fari nɛn lɔxɔ yo lɔxɔ.

3

Lɛbutɛnna rakɛndɛya fena

¹ Lɔxɔna nde, Piyɛri nun Yoni yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandi waxatini, benun se din waxatin xa a li. ² Nba, muxune yi fama xɛmɛna nde ra Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dɛɛn na xandi tideni lɔxɔ yo lɔxɔ naxan yi barixi lɛbutɛnyani. Na

† **2:42:** Yanyina nde, ito bunna nɛɛn fa fala e yi Marigina ximenna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui.

so dεen yi xili nεn, “Dε Tofajina.” ³ A to Piyeri nun Yoni to soε, a yi e xandi gbetini.

⁴ E yi e yεen ti a ra. Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu mato.” ⁵ A yi e mato. A yengi yi a ma, a e yii sena nde nan fima a ma. ⁶ Koni Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Gbeti mi n yii! Xεma mi n yii! Koni seen naxan n yii, n na soma nεn i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin Nasareti kaan xinli, keli, i sigan ti.” ⁷ Piyeri yi a suxu a yiifanna ma, a yi a rakeli. Xεmεn sanne nun a wεsεxεne yi senben sεtε. ⁸ A yi tujan, a ti a sanne xun na, a sigan ti fεlε. E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a sigan tima, a tujanma, a Ala tantunma.

⁹ Yamaan birin yi a to sigan tiyε, a Ala tantunma. ¹⁰ E yi a kolon a a tan nan yi xandi tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dεen na, naxan yi xili “Dε Tofajina.” Feen naxan liga xεmεn xa, e birin yi e tεrεna na ra, e kabε kati!

Piyeri a kawandina

¹¹ Bayo a mi yi fa xεtεma Piyeri nun Yoni fεxε ra, yamaan kuisanxin yi fa e giyε, e yi e malan Sulemani a Gagene bun ma. ¹² Piyeri yamaan to waxatin naxan yi, a yi falan ti e xa, a naxa, “Isirayila xεmεne, nanfera ε kabεma feni ito ma? Nanfera ε nxu matoma alo nxu tan nan a ligaxi xεmεni ito yi sigan ti nxu senben nun nxε Ala kolonna barakani? ¹³ Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala nan a walikεen Yesu a binyen mayitaxi, ε naxan yanfa, ε yi ε mε a ra Pilati yetagi, naxan yi wama a bejin feni. ¹⁴ E ε mεxi muxu sarijanxin nun muxu tinxinxin na, ε Pilati mafan, a xa muxu

faxan bejin ε xa. ¹⁵ Ε nii rakisin kanna faxa nen, koni Ala yi a rakeli sayani. Na seren nan nxu tan na. ¹⁶ Nxu to denkeleyaxi Yesu xinla ma, na nan fangan fixi xemeni ito ma, ε naxan toma, ε a kolon. Denkeleyana Yesu xinla ma na nan a rakendeyaxi ε yεε xori.”

¹⁷ “Nba, ngaxakedenne, n na a kolon ε tan nun ε mangane feen naxan liga Yesu ra, ε a ligaxi a kolontareyaan nan ma. ¹⁸ Ala bata yi naxan fala a nabine birin xon ma, a na nan nakamalixi, a fo a Muxu Sugandixin xa tɔɔ. ¹⁹ Nanara, ε xun xanbi so ε hakeni, ε tubi Ala ma alogo ε yulubine xa xafari ²⁰ Marigin yi matabu waxatine fi ε ma, a mon yi a Muxu Sugandixin nafa ε ma Yesu, a naxan nagidi ε ma. ²¹ Koni fo a xa lu nen kore xonna ma singen han a waxati saxin na a li Ala feen birin yitonma waxatin naxan yi alo a bata a fala a nabi sarijanxine xon ma kii naxan yi waxati danguxine yi. ²² Musa a fala nen, a naxa, ‘Marigina ε Ala nabina nde raminima nen ε ye alo n tan, ε tuli mati a falane birin na. ²³ Xa naxan yo mi a tuli mati na nabiin na, a kedima nen yamaan ye.’* ²⁴ Nabiin naxanye birin bata falan ti xabu Nabi Samuyeli waxatini, ne birin bata yi lxonni itoe fe fala. ²⁵ Ε findixi nabine diine nan na. Ala layirin xidixi e nun ε benbane tagi nen, a yi a fala Iburahima xa, a naxa, ‘Dununa siyane birin duban sotoma nen i tan bɔnsonna barakani.’† ²⁶ Ala to a walikεen nafa, a a xe ε singe nan ma alogo ε xa duban sotɔ a xon, a yi ε birin naxete ε fe jaxine foxo ra.”

* **3:23:** A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. † **3:25:** Dununa Folon 22.18 nun 26.4 kui.

4

Piyeri nun Yoni makiti fena

¹ Piyeri nun Yoni yi fala tiini waxatin naxan yi yamaan xa, saraxaraline nun Ala Batu Banxin kantan muxune mangan nun Saduse muxune* yi fa. ² E yi xɔlɔxi han, bayo xerane yi yamaan xaranma. E yi a falama a faxa muxune kelima nen sayani alo Yesu. ³ E yi e suxu, e yi e sa kasoon na han xɔtɔnni bayo kɔɛɛn bata yi so. ⁴ Koni muxun naxanye e falan me, na wuyaxi yi la a ra. Denkeleya muxune yi wuya ayi han muxu wuli suulun jɔxɔn xemene gbansanna.

⁵ Na xɔtɔn bode, yamaan mangane nun fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan Yerusalen taani. ⁶ Saraxarali Kuntigi Singena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni nun Alesandire nun Saraxarali Kuntigi Singena denbayaan muxu gbeteeye. ⁷ E yi Piyeri nun Yoni ti e yetagi, e yi e maxɔdin, e naxa, “E ito ligaxi nde senbe bun hanma xinla mundun yi?”

⁸ Piyeri yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a yi e yabi, a naxa, “Yamaan mangane nun fonne, ⁹ xa e nxu makitima wali fajina fe ra to naxan ligaxi lebutenna xa, e nun a rakendeyaxi kii naxan yi, ¹⁰ nayi e xa a kolon, e tan nun Isirayila yamaan birin, fa fala xemeni ito tixi e yetagi kendeyani Yesu Nasareti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu Sugandixina, e naxan gbangban wudin ma, Ala

* **4:1:** Saduse muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

yi a rakeli sayani. ¹¹ Kitabun Yesu ito nan ma fe falaxi, a naxa, ‘E tan banxi tiine ε me gemen naxan na, na bata findi banxin γεμε fisamantenna ra.’†

¹² Kisin mi sote muxu gbete yo xon, bayo xili gbete yo mi dununa yi, naxan fixi muxune fe ra en kisin sote naxan sabu ra.”

¹³ E yi kabε Piyeri nun Yoni a xaxili ragidin ma, amasoto xarantarene nan tun yi e ra naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e yi Yesu nan foxo ra. ¹⁴ Koni bayo e yi xemεn kendeyaxin toma tixi e dexon ma, e mi yi nεε sese fale. ¹⁵ Koni e yi xarandiine yamari, a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi falan ti folo e bode xa, e naxa, ¹⁶ “En nanfe ligama muxuni itoe ra? Amasoto Yerusalen kaane birin a kolon a e bata kabanako fe gbeen liga. En mi nεε a matandε. ¹⁷ Koni en xa tonna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo xa Yesu xinli alogo feni ito nama xuya ayi yamaan tagi.”

¹⁸ E yi Piyeri nun Yoni xili, e yi e yamari a e nama fa fala yo ti hanma e xaranna ti Yesu xinli. ¹⁹ Koni Piyeri nun Yoni yi e yabi, e naxa, “E tan yetεen xa a mato xa nxu lan nxu xa ε tan nan xui suxu hanma Ala. ²⁰ Nxu naxan toxi nxu yi a me, nxu mi nεε tonde na fale.” ²¹ E mon yi e konko e ma kati, na xanbi ra, e yi e bejin. E mi yi nεε e jaxankate, amasoto yamaan birin yi Ala tantunma fe ligaxini ito a fe ra. ²² Amasoto xemεn naxan nakendeya findi kabanako feen na, na barin bata yi dangu jεε tonge naanin na.

Yesu mantonne Ala maxandina

† 4:11: Yaburin 118.22

²³ E to e bejin, Piyeri nun Yoni yi siga e lanfane fεma. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na birin yeβa e xa. ²⁴ E na me waxatin naxan yi, e birin yi e xui ramini Ala ma jεnige kedenni, e naxa, “Nxu kannna, i tan naxan kore xonna nun bɔxɔ xonna nun fɔxɔ igen nun e yi seene birin daxi, ²⁵ i tan naxan falan ti Alaa Nii Sarijanxin nun nxu benba Dawuda xon ma, i ya walikεna, i naxa,

‘Nanfera siyane murutεma?

Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?

²⁶ Dunuja mangane bata tondi,
kuntigine bata e malan

Marigin nun a Muxu Sugandixin xili ma.’† ”

²⁷ “Bayo jɔndin na a ra yati, Herode nun Pɔnsi Pilati nun Yahudiyatarene nun Isirayila yamaan birin e malan nen taani ito kui i ya walikε sarijanxin Yesu xili ma i naxan sugandixi. ²⁸ I senben nun i sagoon bata yi feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga. ²⁹ Awa iki, Marigina, i tuli mati e fala xɔlene ra, i tin i ya walikεne xa i ya falan nali xaxili ragidi gbeeni. ³⁰ I yiini bandun alogo muxune xa kεndεya, taxamasenne nun kabanako feene yi liga i ya walikε sarijanxin Yesu xinli.”

³¹ E yelixina Ala maxandε, e yi malanxi denaxan yi, menna yi xuruxurun. E birin yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na. E yi Alaa falan nali xaxili ragidini.

Denkεlya muxune lanna

³² Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu denkεlya yamaan muxune birin ma. Muxu yo

† 4:26: Yaburin 2.1-2

mi yi a falama, a naxa, n gbeen ni ito ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene ra. ³³ Xerane yi lu Marigi Yesu keli feen sereyaan be senbe gbeeni. Baraka gbeen yi lu e birin xon! ³⁴ Bayo sese mi yi dasaxi muxu yo ma e ye. Xee baxon nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nen, e yi e saren xali, ³⁵ e sa e sa xerane bun. Xerane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.

³⁶ Awa, Lewi bomsanna xemena nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xerane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nen, “Muxu Ralimaniyana.” ³⁷ Xee baxona nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xerane bun.

5

Ananiyasi nun Safira a fe

¹ Xemena nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a naxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e baxona nde mati, ² a yi a saren foxo kedenna ramara a yete xa. A naxanla fan yi na kolon. A siga a donxen na xerane yee ra. ³ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i boren, han i wulen fala Alaa Nii Sarijanxin xa? Nanfera i baxon saren foxo kedenna ramaraxi i yii? ⁴ Benun i xa na xee baxon mati waxatin naxan yi, i gbeen xa mi yi a ra ba? I to a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fo Ala.” ⁵ Ananiyasi ito me waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na me, ne yi gaxu. ⁶ Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.

⁷ Awa waxatidi danguxina, a naxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na me singen. ⁸ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A fala n xa, ε bəxən saraxi xasabini ito nan na ba?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Ŋn, a saren yatin nan ito ra.” ⁹ Nayi, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ε nun i ya xemen lanxi a ma ε xa Marigina Nii Sariɲanxin bunba? I ya xemen maluxun muxune san xuiin ni i ra deen na, e i fan xalima nen iki sa!” ¹⁰ A yi bira Piyeri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi naxanla fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xemen dexən ma. ¹¹ Denkɛleya yamaan nun muxun naxanye birin na feen me, gaxu gbeen yi ne suxu.

Taxamasenne fe

¹² Xerane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan tagi. Denkɛleya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun ma. ¹³ Muxu yo mi susu a masoe e ra. Hali na, yamaan yi e xili fajin falama. ¹⁴ Koni muxu wuyaxi yi lu se e fari, xemen nun naxanla naxanye denkɛleya Marigin ma. ¹⁵ Nayi, muxune yi lu fe furetone ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma kirane xən ma alogo Piyeri dangumatəən nininna xa e li. ¹⁶ Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalen rabilinna taane yi. E fa e furetone ra e nun ɲinan naxine naxanye tərəma. E keden kedenna birin yi kendeɣa.

Xerane beɛɛnɣənyana fena

¹⁷ Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse muxune ra, ne yi xerane

maxɔxɔlɔn han e yi keli e xili ma. ¹⁸ E yi xerane suxu, e yi e sa kasoon na. ¹⁹ Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin dɛɛn nabi kɔɛn na. A yi e ramini, a yi a fala e xa, ²⁰ a naxa, “E siga, ε sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuɲa yi gidi kiin naxan yitaxi ε ra, ε na feene birin yɛba yamaan xa.” ²¹ E to na mɛ, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti fɔlɔ.

Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun nasiga kaso banxini, a e xa sa fa xerane ra e yɛtagi. ²² Koni e na lixina, kantan muxune mi xerane to. E yi xɛtɛ, e sa a fala bonne xa, e naxa, ²³ “Nxu kasoon lixi balanxi nɛn ken, kantan muxune tixi dɛɛn na, koni nxu to dɛɛn nabi, muxu yo mi yi na kui!” ²⁴ Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito mɛxina, e yi kui fu xerane fe yi, e naxa, “Nanfe ligaxi e ra?” ²⁵ Nba, xɛmɛna nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, “E fa a mato, ε xɛmɛn naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!” ²⁶ Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xerane ra. Koni e mi fa xerane karahan, amasɔtɔ e yi gaxuxi e magɔlɔn feen na yamaan xɔn.

²⁷ E faxina xerane ra, e yi e ti kitisa yamaan yɛtagi. Saraxarali Kuntigi Singen yi e maxɔdin, ²⁸ a naxa, “Nxu mi yi ε yamari nun, a ε nama fa yamaan xaran xɛmɛni ito xinli ba? Koni a mato, ε bata Yerusalɛn taan birin nafe ε xaranni ito ra. E waxi a xɔn ma, ε xa xɛmɛni ito faxa feen sa nxu xun ma!”

²⁹ Piyɛri nun xeraan bonne yi e yabi, e naxa, “A

fεε mi na fɔ nxu xa Alaa falan nan suxu dangu muxune gbee falan na. ³⁰ En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, ε naxan gbangban wudin ma, ε yi a faxa. ³¹ Ala mɔn yi a rate kore, a yi a dɔxɔ a yiifanna ma, a yi a findi Mangan na e nun Marakisi Tiin na alogo Isirayila kaane xa nɔ e xun xanbi soε e hakene yi, e yulubine yi xafari. ³² Feni itoe serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii Sariɲanxin naxan fi a falan suxu muxune ma, na feene seren nan na fan na.”

³³ E ito mεxina, e bɔɲɛn yi te kati, han xεrane faxa xɔnla yi e suxu! ³⁴ Koni Gamaliyeli naxan findixi Farisi muxuna* nde ra, na yi na yi. Sariya karamɔxɔn nan yi a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xɔn. Na yi keli, a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin fi, a xεrane xa ramini singe. ³⁵ Na danguxina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, “Isirayila kaane, ε muxuni itoe fe liga ε yeren ma. ³⁶ Waxati danguxina nde yi, xεmena nde yi xili Tudasi, na a yetε findi nɛn muxu gbeena nde ra, muxu kεmε naanin ɲɔxɔn yi bira a fɔxɔ ra. Koni muxune a faxa nɛn. A fɔxɔrabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu fuu. ³⁷ Na danguxina, Yudas Galile kaan fan yi keli muxune birin xili sεbε waxatini, a yi ti ganla nde yeε ra murute xinla ma. Koni muxune yi a fan faxa, a fɔxɔrabirane fan yi xuya ayi. ³⁸ Nanara, n xa a fala ε xa iki, ε muxuni itoe lu na, ε e beɲin,

* **5:34:** Farisi muxune: Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbε so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyann bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdεxeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

e xa siga. Amasoto xa e feene nun e wanle fataxi muxune nan na, e kalama nen. ³⁹ Koni xa a fataxi Ala nan na, ε mi e nœε mumε! Na ma, ε a liga ki faji alogo a nama liga alo ε Ala nan yengεma.” E yi tin a maxadi xuiin ma.

⁴⁰ E yi xεrane xili banxini, e yi e bulan, e yi tonna doxo a e nama fa falan ti Yesu xinla ra. E yi e bejin. ⁴¹ Xεrane se waxin yi keli kitisa yamaan fema bayo Ala bata na binyen fi e ma a e xa maxankata Yesu xinla fe ra. ⁴² E yi lu yamaan xaranne, e Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe xibarun nali Ala Batu Banxin nun muxune konne yi loxo yo loxo.

6

Denkelεya yamaan mali tiine fe

¹ Na waxatini, Yesu foxorabirane to yi wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi Gireki xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan bonne fari naxanye yi Heburu xuiin falama bayo e kana gilene mi yi loxo yo loxo balon soto ma a kiini a taxun waxatini. Yahudiya Gireki xui falane naxa, “Gbetin naxan yitaxunma loxo yo loxo balon na, nxo kana gilene mi na se soto ma.” ² Nayi, xarandii fu nun firinne yi Yesu foxorabirane birin malan, e yi a fala e xa, e naxa, “A mi lan nxu yi Alaa falan nabejin donse feen na. ³ Na ma, ngaxakedenne, ε muxu binyaxi solofere sugandi ε ye naxanye lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti na wanla ra. ⁴ Nayi, en nœε en sobε soε nen Ala maxandin nun a falan wanli.”

⁵ Na falan yi yamaan birin kenεn. Nayi, e yi Etiyen sugandi, naxan yi lugoxi denkelεyaan nun Alaa Nii Sarijanxin na, e nun Filipi nun Pirokoru

nun Nikanoro nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi Antiyōki kaan naxan so Yahudiya dinani.

⁶ E yi ne yita xerane ra. Xerane yi e yiin sa e ma, e yi Ala maxandi e xa.

⁷ Na ma, Alaa falan yi lu xuyε ayi. Yesu fəxərabirane yi wuya ayi Yerusalən taani kati! Saraxarali wuyaxi yi dənkeleya.

Etiyən suxu fena

⁸ Nba, Etiyən yi lugoxi Alaa hinanna nun a sənben na. A yi kabanako fe gbeene nun taxam- asenne liga yamaan tagi. ⁹ Koni salide banxina nde muxune yi keli Etiyən xili ma naxan yi xili “Muxu Xəroyaxine Salide Banxina” naxanye yi kelixi Sireni nun Alesandire taan nun Silisi nun Asi yamanani, e yi Etiyən matandi fəlb. ¹⁰ Koni e mi yi nəε tiyε Etiyən ma fe kolonna yεε ra e nun a yi falan tima Nii Sarijanxin naxan baraka yi.

¹¹ Awa, e muxuna ndee saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, “Nxu a xuiin namεxi nən Musa nun Ala rayelefuε!” ¹² Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne radin Etiyən xili ma. E yi Etiyən suxu, e siga a ra kitisa yamaan fεma. ¹³ E yi fa wule sere baane ra. Ne yi a fala, e naxa, “Xεmεni ito luma fala jaxine tiyε Yire Sarijanxini ito nun Musaa sariyan xili ma. ¹⁴ Amasətə nxu bata a mε a ra, a a falama, a naxa, a Yesu Nasarəti kaan yire sarijanxin kalama nən, a yi en ma namun fonne maxεtε en naxanye sətəxi Musa ra.”

¹⁵ Naxanye birin yi dəxi kitisa yamaan malanni, ne birin yεen yi lu tixi Etiyən na, e yi a yεtagin to alo malekan yεtagin na a ra.

7

Etiyēn ma sereyana

¹ Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma, jəndin na a ra ba?”

² Etiyēn yi a yabi, a naxa, “N fafane nun ngaxakedenne, ε tuli mati n xuiin na. En benba Iburahima yi Mesopotamiya yamanani waxatin naxan yi benun a xa dɔxɔ Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yeε makεnεn nεn a xa. ³ Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga na yamanani, n naxan yitama i ra.’* ⁴ Nayi, a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dɔxɔ Xarani taani. A fafe to faxa, Ala yi a rafa yamanani ito yi, ε dɔxi dεnaxan yi iki. ⁵ Ala mi bɔxɔ yo fi Iburahima ma yamanani ito yi na waxatini hali san tide keden jɔxɔn. Koni Ala a tuli sa nεn, a yamanani ito findima nεn a tan nun a bɔnsɔnna gbeen na. Anu, dii yo mi yi a yii na waxatini. ⁶ Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bɔnsɔnna dɔxɔma nεn yamana gbεtε yi, e konna mi dεnaxan yi, e yi tɔrɔ jεε kεmε naanin konyiyani. ⁷ Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nεn. Na xanbi ra, e minima nεn na yamanani, e yi fa n batu be.’† ⁸ Na xanbi ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun Iburahima tagi. Na xanbi ra, a yi Isiyaga bari, a yi a banxulan a xii solomasεxεde lɔxɔni. Isiyaga fan yi Yaxuba banxulan. Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne banxulan.”

⁹ “Awa, Yusufu a fe xɔxɔlɔnyaan ma, en benbane yi a mati Misiran kaane ma. Koni Ala yi a xɔn. ¹⁰ Ala yi a xunba a tɔrɔn birin yi. A yi

* **7:3:** Dunuḡa Fəlɔn 12.1 † **7:7:** Dunuḡa Fəlɔn 15.13-14 nun Xɔrɔyaan 3.12

xaxilimayaan fi Yusufu ma, a yi a rafan Misiran mangan ma. A yi Yusufu dɔxɔ Misiran yamanan xun na e nun a banxi yi feene birin. ¹¹ Nba, fitina kaɓen yi so Misiran yamanan nun Kanan yamanani, tɔrɔn yi gbo ayi. Donse yo mi yi fa en benbane yii. ¹² Koni Yaxuba a mɛ waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran yi, a yi en benbane rasiga a singeni. ¹³ E sigan firindeni, Yusufu yi a yetɛ yita a ngaxakedenne ra. Misiran mangan Yusufu kon kaane fe kolon na waxatin nin. ¹⁴ Na xanbi ra, Yusufu yi xeraan nasiga a fafe Yaxuba nun a denbayaan birin tongodeni, muxu tonge solofere e nun suulun nan yi e birin malanxin na. ¹⁵ Yaxuba yi siga Misiran yi, a faxa dɛnaxan yi e nun en benbane. ¹⁶ Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani. Iburahima gaburun naxan sara Hamori a diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi sa e maluxun mɛnni.”

¹⁷ “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na raka-mali waxatin yi maso, en ma yamaan yi wuya ayi Misiran yi. ¹⁸ Na danguxina, Manga gbɛtɛ yi dɔxɔ Misiran yi naxan mi yi Yusufu kolon. ¹⁹ Na Mangan yi en ma yamaan yanfa, e yi en benbane tɔrɔ, a yi e karahan alogo e xa e diine rabɛnin, e faxa. ²⁰ Musa bari na waxatin nin, a yi Ala kɛnɛn han! A lu nɛn a fafe konni han kike saxan. ²¹ A ba a fafe konni waxatin naxan yi, Misiran mangana dii tɛmɛn yi sa a tongo, a yi a maxuru, a yi a findi a dii xɛmɛn na. ²² E yi Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin ma, a yi sɛnben sɔtɔ a falan nun a kɛwanli.”

²³ “Musa barin to jɛɛ tonge naanin sɔtɔ, a ngax-akeden Isirayila kaan bonne xɔntɔn xɔnla yi a

suxu. ²⁴ A yi Misiran kaana nde to a ngaxake-denna nde tɔrɛ, a yi a xun mayɛngɛ, a yi a gbeen ɲɔxɔ, a Misiran kaan faxa. ²⁵ A yengi yi a ma a a kon kaane yi a famuma nɛn a Ala yi waxi e xunba feni a tan nan xɔn. Koni e mi a famu mumɛ! ²⁶ Na xɔtɔn bode a yi Isirayila kaan muxu firin to yɛngɛ, a kata e tagini tɔndeni. A yi a fala e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan ɛ ra, nanfera ɛ ɛ bode tɔrɔma?’ ²⁷ Koni naxan yi a boden ɲaxankatama, na yi Musa radinɲɛ ayi, a yi a fala, a naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na? ²⁸ I waxi n fan faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii naxan yi xoro?’ ²⁹ Musa to na mɛ, a yi a gi, a siga Midiyan yamanani. A dii xɛmɛ firin sɔtɔ mɛnni.”

³⁰ “Awa, ɲɛɛ tonge naanin danguxina, malekan yi mini kɛnɛnni Musa xa tɛɛn yiyani fɔtɔndin tagi Sinayi geyaan dɛxɔn ma burunna ra. ³¹ Musa na to waxatin naxan yi, a kabɛ. A to yi a masoma a ra alogo a xa a yigbɛ, Marigin xuiin yi mini, a naxa, ³² ‘I benbane Ala nan n tan na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’ Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a matoɛ. ³³ Marigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya sankidine ba i sanni amasɔtɔ i tixi dɛnaxan yi, bɔxɔ sariɲanxin na a ra. ³⁴ N bata n ma yamana tɔrɔn to Misiran yamanani, n bata e kutun xuiin mɛ, n bata fa e xunbadeni. Fa iki, n xa i xɛ Misiran yamanani.’ ”†

³⁵ “Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila kaane bata yi e mɛ naxan na nun, e yi a fala, e naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na?’ Ala a tan nan nasiga e mangan nun e xunbaan na fata malekan

† **7:34:** A mato Xɔrɔyaan 2.14 han 3.10 kui.

fala xuiin na naxan mini kenenni a xa fõtöndini. ³⁶ Musa e ramini nen na yi, a kabanako feene nun taxamasenne liga Misiran yi e nun Baa Gbeeli, e nun tonbonni jee tonge naanin. ³⁷ Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila kaane xa, a naxa, ‘Ala nabina nde raminima nen e ye, naxan luma alo n tan.’[§] ³⁸ A tan nan yi yamaan ye tonbonni, e nun malekan nan yi a ra naxan yi falan tima a xa Sinayi geyaan fari, a yi falane soto naxanye nii rakisin fima muxune ma alogo a xa ne radangu en ma.”

³⁹ “Koni en benbane mi tin a falan suxe, e yi e me a ra, xete xonla yi e suxu Misiran yi. ⁴⁰ E yi a fala Haruna xa, e naxa, ‘Ala gbetene rafala en xa naxan tima en yee ra amasoto Musa naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sotoxi.’* ⁴¹ Nayi, e jinge dii sawuran nafala e suxuren na, e saraxan ba na xa, e yi sewa e yetena se rafalaxina fe ra. ⁴² Na ma, Ala yi xete e foxo ra, a yi e lu kore xonna yanban seene batuε alo a sebexi nabine kitabune kui kii naxan yi, a naxa, ‘E tan Isirayila yamaan to yi tonbon yireni jee tonge naanin, e saraxane ba nen n tan xa ba?’ ⁴³ E Moloکو suxuren batu bubun† nan xali, e nun Ramafan saren suxurena, e suxuren naxanye rafalaxi e batu seene ra. Nanara, n na e xalima nen konyiyani Babilon xanbi ra.’”‡

§ 7:37: Sariyane 18.15 * 7:40: Xoroyaan 32.1 nun 32.23

† 7:43: bubuna: Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. E yi e maxalima yirene yi e nema sigatini waxatin naxan yi. ‡ 7:43: Amosi 5.25-27 Moloکو findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Moloکو nun Ramafan kolonxi e alane nan na na waxatini.

44 “Layiri sereyaan bubun§ yi en benbane yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a yeɓa Musa xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra. 45 E to na soto, en benbane yi a xali e yii Yosuwe a mangayaan bun ma, e yi en ma bɔxɔn tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi siyaan naxanye kedima e yeɛ ra. A yi lu en ma bɔxɔni han Dawuda waxatini. 46 Dawuda yi Alaa hinanna soto, a yi a maxodin alogo a xa nɔ Yaxubaa Ala Batu Banxin tiye. 47 Koni Sulemani nan banxin ti a xa.”

48 “Koni Kore Xɔnna Ala mi dɔxɔma muxune banxi tixine kui, alo nabina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

49 ‘Margin naxa:

Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,

bɔxɔn yi findi n san tiden na.

Ɛ banxin sifan mundun tiye n tan xa?

N ma matabuden finde minɛn na?

50 N tan xa mi seni itoe birin nafalaxi ba?’ ”*

51 “Ɛ tan yama murutɛxina, ɛ bɔɓɛne nun ɛ tunle luxi alo Ala kolontarene. Ɛ Alaa Nii Sariɓanxin matandima alo ɛ benbane! 52 Ɛ benbane mi nabiin mundun bɛsɛnxɔnya? E nabine faxa nɛn, naxanye Tinxinna Kanna fa feen fala. Iki ɛ fan bata a tan yeɛɛn yanfa, ɛ yi a faxa. 53 Ɛ tan bata Alaa sariyan soto fata malekane ra, koni ɛ mi a suxi!”

Etiyɛn magɔɓn fena

54 E to na mɛ, e bɔɓɛn yi te, han e yi e ɓinne raxin! 55 Koni Etiyɛn yi lugoxi Alaa Nii Sariɓanxin na, a koren mato, a yi Ala nɔrɔn to, Yesu yi tixi Ala yiifanna ma. 56 A yi a fala, a naxa, “A mato! N

§ 7:44: Xɔrɔyaan 25.9 * 7:50: Esayi 66.1-2

kore xonna rabixin toma, Muxuna Dii Xemen tixi Ala yiifanna ma!”

⁵⁷ E yi sɔnxɔ gbeeni te. E yi e yiine sa e tunle dɛ ra. E birin yi gbisin a xili ma. ⁵⁸ E yi a bubu, e a ramini taani, e sa a magɔlɔn han a faxa. Na feen serene yi e dugine taxuma banxulanna nde ra, naxan yi xili Sɔli. ⁵⁹ E yi Etiyɛn magɔlɔnma waxatin naxan yi, Etiyɛn yi lu Ala maxandɛ, a naxa, “Marigi Yesu, n niin nasuxu!” ⁶⁰ A yi a xinbi sin, a yi gbelegbele, a naxa, “Marigina, i nama e suxu e yulubini ito ra.” A yelin xanbin na falɛ, sayaan yi a li.

8

Sɔli yi denkeleya yamaan besɛnxɔnya

¹ Sɔli yi tinxi Etiyɛn faxa feen ma.

Nba, na lɔxɔni, besɛnxɔnya gbeen yi keli denkeleya yamaan xili ma Yerusalɛn taani. E birin yi xuya ayi Yudaya yamanan nun Samariya yamanani, fɔ xɛrane. ² Muxu tɔgɔndiyaxina ndee yi Etiyɛn binbin maluxun, e wuga a fe ra kati!

³ Koni Sɔli tan yi kataxi denkeleya yamaan kala feen nan na. A yi soma banxine kui, a denkeleya xemene nun naxanle suxu, a yi e sa kasoon na.

Yesu a fe yi rali Samariya yi

⁴ Denkeleya muxun naxanye xuya ayi, ne yi lu Alaa falan naliyɛ yiren birin yi. ⁵ Filipi yi siga Samariya yamanan taana nde yi, a sa Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin ba na yi. ⁶ Yamaan birin yi e tuli mati Filipi a falane ra ki faɲi, e mɔn yi lu a kabanako feene matoɛ a yi naxanye ligama. ⁷ Yinna naxane yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne yi e ragbelegbele, e xɛtɛ e fɔxɔ ra. Fati mafaxatɔne nun

lɛbutɛn wuyaxi fan yi kɛndɛya. ⁸ Sɛwa gbeen yi so na taani.

⁹ Xɛmɛna nde yi na taani naxan yi xili Simɔn. Na yi woyimɛyaan ligama. Samariya kaane birin yi kabɛma a ma. A yi a yɛtɛ yigboma. ¹⁰ Taan muxune birin yi biraxi a fɔxɔ ra, fonna nun dii nɔrɛna, e lu a falɛ, e naxa, “Xɛmɛni ito, Ala sɛnbɛn ni ito ra, yamaan naxan xili sa a ‘Fanga Gbee Kanna.’ ” ¹¹ E yi biraxi a fɔxɔ ra, bayo e yi kabɛma a ma xabu to mi na ra a woyimɛyana fe ra. ¹² Koni Filipi Alaa Mangayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina a fe xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e yi dɛnkɛɛya. Xɛmɛne nun naxanle, e birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. ¹³ Simɔn fan yɛtɛɛn yi dɛnkɛɛya. A yi rafu igeni, a lu biraxi Filipi fɔxɔ ra yiren birin yi. A yi taxamaseri gbeene nun kabanako feene to, a kabɛ kati!

¹⁴ Xɛraan naxanye yi Yerusalɛn taani, ne a mɛ waxatin naxan yi a Samariya kaane bata Alaa falan suxu, e Piyɛri nun Yoni rasiga e ma. ¹⁵ E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo e xa Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ. ¹⁶ Amasɔtɔ Alaa Nii Sarijanxin munma yi godo e tan sese fari singen. E bata yi rafu igeni Marigi Yesu xinla nan tun yi gbansan! ¹⁷ Nayi, Piyɛri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ.

¹⁸ Simɔn a to waxatin naxan yi, a Nii Sarijanxin yi sɔtɔma xɛrane yiine xɔn, a yi fa gbetin na e xɔn, ¹⁹ a naxa, “ɛ sɛnbɛni ito fi n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma, na kanna fan xa Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ.”

²⁰ Koni Piyɛri yi a yabi, a naxa, “ɛ nun i ya gbetin xa halagi yire kedenni, amasɔtɔ i mirixi a ma fa

fala a i Alaa kiseen sətən gbetin nan xən! ²¹ I gbee yo mi nxə wanle yi amasətə i bəpən mi tinxinxī Ala yεε ra yi. ²² Nayi, xεε i ya miriya ɲaxin fəxə ra, i yi Marigin maxandi alogo a xa i mafelu i ya miriya ɲaxin na, xa a sa tin. ²³ Amasətə n bata a to, i lugoxi xəxələnyaan nan na, i kankan tinxintareyaan ma.”

²⁴ Simən yi a fala Piyeri nun Yoni xa, a naxa, “Yandi, ε Marigin maxandi n xa, alogo, ε feen naxanye falaxi, ne sese nama n li.” ²⁵ Piyeri nun Yoni seren baxina, e Marigina falan nali, e xεε Yerusalən taani, e dangu Yesu a fe Xibaru Fajin naliyε Samariya taa wuyaxi yi.

Filipi nun Etiyopi kaana fe

²⁶ Marigina malekan yi falan ti Filipi xa, a naxa, “Keli, i siga sogeteden yiifanna ma, kiraan naxan kelima Yerusalən taani siga Gasa taani naxan dangun burunna ra, i siga na xən.” ²⁷ Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi kaa xεmε tɛgɛnxina* nde li kira yi. Kuntigi gbeen nan yi na xεmən na nun. A tan nan yi Etiyopi ɲaxalan Mangan Kandasi a nafunle birin xun na. A bata yi siga Yerusalən taani Ala batudeni. ²⁸ A xεtɛmatəna a konni, a yi dəxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayi a Kitabun xaranɲε. ²⁹ Alaa Nii Sarijanxin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na wontoron na.” ³⁰ Filipi yi siga a giyε, a yi Etiyopi kaan xuiin mε Nabi Esayi a Kitabun xaranɲε. Na ma, Filipi yi a maxədin, a naxa, “I naxan xaranma, i a bunna kolon ba?”

* **8:27:** Xεmε tɛgɛnxina: Na waxatini, mangane yi xεmənna ndee tɛgɛnma nən alogo e xa e yengi dəxə mangana feene xən, e mi bira mangana ɲaxanle fəxə ra.

³¹ A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma di, xa muxe mi a yeɓa n xa?” A Filipi xili alogo a xa te, a dɔxɔ a fɛma wontoroni. ³² A yi dɛnaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito ra, a naxa,

“E a xali nɛn
alo yɛxɛɛn faxa daxina.

A mi fala yo ti,

alo yɛxɛɛn naxan a dunduma a fati ma xaben xaba
muxun bun.†

³³ E a rayagi nɛn,

e mi tin a kitin bolonjɛ tinxinni.

Nde nɔɛ a yixɛtɛna fe falɛ?

Amasɔtɔ e bata a siimayaan dan dunuɗa yi.”‡

³⁴ Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe falama, a yɛtɛ fe ba, hanma muxu gbɛtɛ a fe?” ³⁵ Filipi yi falan tongo, a yi a fɔlɔ na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun nali a ma. ³⁶ E yi sigan tima kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e xudena nde li. Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, “Igen mato, nanfera n mi rafuyɛ?” ³⁷ Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Xa i bata dɛnkeleya i bɔɗɛni, i nɔɛ rafuyɛ nɛn.” Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N bata dɛnkeleya a ma, a Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan Alaa Dii Xɛmɛn na.”

³⁸ A yi yamarin fi a e xa wontoron nati. E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu. ³⁹ E to te igeni, Marigina Nii Sariɗanxin yi Filipi tongo, a siga a ra. Kuntigin mi fa a to sɔnɔn, koni a sɛwaxin yi siga a sigatini. ⁴⁰ Filipi yi sa mini Asotu taani, a yi Yesu a

† **8:32:** xabena: Yirena ndee yi, yɛxɛɛ xaben kuyama ayi nɛn, a yi xaba a findi dugin na. ‡ **8:33:** Esayi 53.7-8

fe Xibaru Fajin nalima a dangu taane birin yi, han a sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

9

Sɔli tubi fena

Xerane 22.6-16 nun 26.12-18

¹ Nba, Sɔli naxan yi kɔnkɔxi Marigin fɔxɔrabirane ma e faxa feen na, na yi siga Saraxarali Kuntigi Singen fɛma, ² a yi kɛdine maxɔdin a ra, a naxanye seβε Damasi taan salide banxine muxune ma, alogo xa a sa naxanye li na, xɛmɛn nun ɲaxanla, e biraxi Yesu a Kiraan fɔxɔ ra, a xa fa e xidixin na Yerusalɛn taani.

³ A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi keli kore mafurɛn, a lu dɛgɛ a rabilinni. ⁴ A yi bira bɔxɔni, a fala xuiin mɛ, naxan yi a falama, a naxa, “Sɔli, Sɔli i n bɛsɛnxɔnyama nanfera?” ⁵ Sɔli yi maxɔdinna ti, a naxa, “Marigina, nde i tan na?” Na xuiin yi a yabi a naxa, “N tan, Yesu na a ra, i naxan bɛsɛnxɔnyama. ⁶ Koni keli, i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na falama i xa nɛn.” ⁷ Muxun naxanye yi Sɔli fɔxɔ ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi fala xuiin mɛma koni e mi yi muxu yo toma. ⁸ Sɔli yi keli, a ti, a yi a yɛɛn nabi, koni a mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e siga a ra Damasi taani. ⁹ A lu danxutɔyani han soqe saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a minma.

¹⁰ Nba, Yesu fɔxɔrabirana nde yi Damasi taani nun, a xili Ananiyasi. Marigin yi falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa, “Ananiyasi.” Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, n tan ni i ra.” ¹¹ Marigin yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga kiraan xɔn ma, naxan xili Kira Tinxinxina, i sa muxuna

nde maxɔdin Yudasi a banxini naxan kelixi Tarise taani naxan xili Sɔli bayo a n maxandima. ¹² A bata fe toon ti alo xiyena, a xɛmɛna nde to fɛ naxan xili Ananiyasi, a yi a yiin sa a ma, alogo a mɔn xa nɔ seen toɛ.” ¹³ Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, muxu wuyaxi bata na xɛmɛna fe fala n xa, a fe ɲaxin naxanye birin ligaxi i ya yama sariɲanxin na Yerusalɛn taani. ¹⁴ A bata sɛnbɛn sɔtɔ saraxarali kuntigine yii, a xa fa Damasi taani alogo muxun naxanye birin i xinla falama, a xa ne suxu.” ¹⁵ Marigin yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, “Siga tun, amasɔtɔ n bata Sɔli sugandi n ma walikɛɛn na, a xa n xinla rali siya gbɛtɛne nun e mangane nun Isirayila muxune ma. ¹⁶ N na yitama a ra nɛn a tɔrɔn yatɛn naxan sɔtɔma n ma fe ra.”

¹⁷ Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a sa a yiin sa Sɔli ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Ngaxakedenna Sɔli, Marigi Yesu naxan mini i xa kɛnɛnni kira yi, i to yi fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mɔn xa seen to, i lugo Alaa Nii Sariɲanxin na.” ¹⁸ Mafurɛn sena nde yi ba Sɔli yɛɛn ma alo se xanla, a mɔn yi seen to. A yi keli, a rafu igeni. ¹⁹ A yi a dɛge, a mɔn yi sɛnbɛn sɔtɔ.

Sɔli yi kawandin ba Damasi taani

Sɔli yi xii dando raba Yesu fɔxɔrabirane fɛma Damasi taani. ²⁰ A yi kawandin ba fɔlɔ salide banxine kui keden na, a Alaa Dii Xɛmɛn nan Yesu ra. ²¹ Naxanye birin na mɛ, ne yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa, “Xɛmɛni ito xa mi yi muxune ɲaxankatama Yerusalɛn taani naxan yi Ala maxandima xinli ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi be ba, alogo a xa

sigā e ra saraxarali kuntigine fēma?” ²² Koni Sōli sēnben yi gboma ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na han Damasi taan Yahudiyane yifu.

²³ Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyane yi e bode to Sōli fāxa feen ma. ²⁴ Koni Sōli yi e wundon kolon. E yi lu taan so dēene kantānne kōēen nun yanyin na, alogo e xa a fāxa. ²⁵ Koni Sōli a xarandiine yi sa a ragodo sagan kui taan nabilinna yinna xanbi ra.

Sōli Yerusalēn taani

²⁶ Sōli yi sigā Yerusalēn taani, a kata sigadeni Yesu fōxōrabirane fēma. Koni e gaxu a yēē ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu fōxōrabiran nan yi a ra nun. ²⁷ Koni Baranabasi yi a xali xērane fēma. Sōli Marigin to kii naxan yi kira yi, a mōn yi a xuiin mē, a na yēba e xa e nun Sōli kawandin ba kii naxan yi Damasi taani Marigi Yesu xinli. ²⁸ Nayi, Sōli yi lu e fēma. A lu sigē kawandi badeni xaxili ragidini Marigi Yesu xinli Yerusalēn taan birin yi. ²⁹ Yahudiyān naxanye yi Girēki xuiin falama, Sōli yi lu ne matandē, koni ne fan yi kata a fāxa feen na. ³⁰ A ngaxakedenne to na mē, e yi sigā a ra Sesariya taani, e yi a rasiga Tarise taani.

³¹ Nayi, dēnkēleya yamaan yi waxati ti bōne xunbenli Yudaya yamanan nun Galile yamanan nun Samariya yamanani, e lu e bode sēnbe soē. Alaa Nii Sarijanxin yi lu e ralimaniyē Marigin yēeragaxuni, e wuya ayi.

Piyeri yi sigā Lida nun Yafa yi

³² Piyeri yi a masigan tima na yirene birin yi. Lōxōna nde, a yi sigā Lida taan yama sarijanxin xōntōndeni. ³³ A xēmēna nde li na naxan yi xili

Ene, lebutenna nan yi a ra. Na yi saxi xabu ꞑꞑꞑ solo-masexe. ³⁴ Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Ene, Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata i rakendeya. Keli, i sadeni tɔn.” Ene yi keli mafuren! ³⁵ Lida kaane nun Sarɔn kaane birin yi xɛmɛn to, e tubi Marigin ma.

³⁶ Naxanla nde yi Yafa taani naxan findixi Yesu fɔxɔrabirana nde ra, a xili Tabita, naxan mɔn yi xili Dɔrakasi Girɛki xuini. A yi fe fajin ligama waxatin birin, a yi yiigelitɔne malima. ³⁷ Na waxatini, a yi fura, a faxa. E to yelin a binbin maxɛ, e yi sa a sa kore banxina nde kui.

³⁸ Awa, Yesu fɔxɔrabiran naxanye Yafa taani, ne bata yi a mɛ a Piyeri Lida taani Yafa taan dɛxɔn ma. E yi xeraan muxu firin nasiga, e naxa, “Yandi, fa nxu fɛma keden na.” ³⁹ Piyeri yi keli, e nun na xɛmɛne yi siga. E to so, e yi siga a ra kore banxin kui. Kaɲa gilene birin wugamatɔn yi fa a fɛma. Dɔrakasi domain nun gubaan naxanye rafala a to yi ꞑꞑꞑ, e yi ne yita a ra. ⁴⁰ Piyeri yi e birin namini banxini, a yi a xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a yɛɛ rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa, “Tabita, keli.” A yi a yɛɛn nabi, a Piyeri to, a keli, a dɔxɔ. ⁴¹ Piyeri yi a suxu a yiin ma, a yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sariɲanxin nun kaɲa gilene xili, a yi a ꞑꞑꞑɛn yita e ra. ⁴² Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren birin yi. Muxu wuyaxi yi denkeleya Marigin ma. ⁴³ Piyeri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xɛmɛna nde fɛma naxan yi xili Simɔn. Garangen nan yi a ra.

10

Piyeri nun Kɔrɔneyi a fe

¹ Xεμενα nde yi Sesariya taani a xili Kōrōneyi, sofa kεμεn kuntigin nan yi a ra, a yi Itali ya-manan ganla nin. ² Dina muxun nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi gaxuxi Ala γεε ra. A yi Yahudiya yiigelitōne kima han! A yi Ala maxandima waxatin birin. ³ Lōxōna nde, se din waxatin bata yi maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa malekana nde to, a a yigβε ki fajī. Malekan yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa, “Kōrōneyi!” ⁴ A yi malekan mato gaxuni, a yi a yabi, a naxa, “N kannna, nanfe ligaxi?” Malekan yi a yabi, a naxa, “I ya maxandi xuiin nun i ya yiigelitō kiseene bata Ala kεnen. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i xōn. ⁵ Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e xa sa fa muxun na naxan xili Simōn, naxan mōn xili Piyeri. ⁶ A yigiyaxi Simōn garangen konna nin, fōxō igen dε.” ⁷ Na xanbi ra, malekan naxan yi falan tima Kōrōneyi xa, na yi siga. Kōrōneyi yi a walikεen muxu firin xili e nun sofa dinaxina nde naxan yi walima a fema. ⁸ Feen naxan ligaxi, a na birin γεβα e xa, a yi e rasiga Yafa taani. ⁹ Na xōtōn bode, e yi kira yi, e bata yi maso Yafa taan na, Piyeri yi te kore banxin xuntagi yanyi tagini Ala maxandideni. ¹⁰ Kamεn yi a suxu, a yi waxi a dεge feni. E yi donseen nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon ti alo xiyena. ¹¹ A yi kore xōnna rabixin to, a sena nde to godε, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma godo bōxōni. ¹² Subene nun bubu seene nun xōliin siyaan birin yi na kui. ¹³ Piyeri yi fala xuiin mε a fe tooni, a naxa, “Piyeri, keli i yi nde faxa, i yi a don!”

14 Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “En-εn de Marigina! Han iki, n munma se haramuxin* hanma se sariɲantaren don singen.” 15 Na fala xuiin mɔn yi mini, a naxa, “Ala bata naxan nasariɲan, i tan nama na yatε se sariɲantaren na.” 16 Na yi liga dɔxɔɲa ma saxan. Na seen mɔn yi te kore keden na.

17 Piyeri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a mirima na bunna ma waxatin naxan yi, Kɔrɔneyi a xεrane bata yi Simɔn ma banxin to, e tixi a dε ra. 18 E yi muxune xili, e maxɔdinna ti, xa Simɔn yi yigiyaxi mɛnni naxan mɔn xili Piyeri.

19 Piyeri mɔn yi a mirima a fe toon bunna ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, a mato, xεmε saxan i fenma. 20 Keli i siga e fɔxɔ ra hali i mi sike, amasɔtɔ n tan nan e rafaxi.” 21 Nayi, Piyeri yi siga na muxune fεma, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan ni i ra, ε naxan fenma. ε faxi nanfera?” 22 E yi a yabi, e naxa, “Kɔrɔneyi, sofa kεmεn kuntigin nan nxu xεxi. Muxu tinxinxin nan a ra, a gaxu Ala yεε ra, Yahudiyane birin a seren bama! Maleka sariɲanxin bata a fala a xa, a xa i xili a konni a yi i ya falane ramε.” 23 Nayi, Piyeri yi e yigiya banxini. Na xɔtɔn bode, a yi keli, e birin yi siga. Yafa taan dεnkεleya muxuna ndee yi siga e fɔxɔ ra.

24 Na xɔtɔn bode mɔn, e Sesariya taan li. Kɔrɔneyi yi e legedenma, a bata yi a kon kaane nun a xɔyine birin malan nun. 25 Piyeri to so banxini, Kɔrɔneyi yi a ralan, a yi a xinbi sin Piyeri bun ma

* **10:14:** se haramuxina: Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

a binya feen na. ²⁶ Koni Piyeri yi a rakeli, a naxa, “Keli, amasotō muxun nan tun n fan na.” ²⁷ E yi lu fala tiini han Piyeri yi so, a yi muxu wuyaxi li malanxi na yi. ²⁸ A yi a fala e xa, a naxa, “E a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan mi tinje e nun siya gbeten xa lu e bode xon hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi sarinan hanma a haramuxi. ²⁹ Nanara, i ya xerane to n xili, n mi tondixi fe. Nba, e n xilixi nanfera?”

³⁰ Koroneyi yi a fala, a naxa, “A soge naaninna nan i ra, n yi salima n ma banxini alo waxati sifani ito yi, benun se din waxatin xa a li, nba, xemena nde yi mini kenenni n xa, a ti n yetagi, a domaan mayilenma. ³¹ A yi a fala, a naxa, ‘Koroneyi, Ala bata i ya maxandin xuiin me. I ya yigelito kiseene bata a liga Ala yi a yengi lu i xon ma. ³² Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simon xilideni naxan mon xili Piyeri. A yigiyaxi Simon garangen konna nin foxo igen de.’ ³³ Nanara, n xeraan nasigaxi i foxo ra keden na, i fan bata tin fe. Awa, iki nxu birin Ala yetagi be alogo nxu xa na falan me Marigina i yamarixi naxan na.”

Piyeri yi falan ti

³⁴ Piyeri yi falan ti folo, a naxa, “Iki, n bata a kolon, a nondin na a ra, fa fala Ala mi muxune rafisaxi e bode xa. ³⁵ Naxan na gaxu a yee ra, a tinxinyaan naba, a na yisuxuma nen, a na findi muxun siya yo ra. ³⁶ Ala bata a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma fa fala a boje xunbenla sotoma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin, muxun birin Marigina.

³⁷ E a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin yi, naxan bata yi fəɓ Galile yamanani Yoni kawandin ba xanbini a yamaan xa rafu igeni e tubi xinla ma. ³⁸ E mən a kolon, a Alaa Nii Sariɗanxin nagodo nən Yesu Nasarəti kaan xun ma alo masusan turena, a yi sənben fi a ma. E mən a kolon Yesu siga kii naxan yi yiren birin yi, a yi lu fe faɗine ligε, a muxune rakendεya, naxanye birin yi Yinna Manga Setana sənben bun ma, amasəto Ala yi a xən ma. ³⁹ A feen naxanye birin liga Yahudiya yamanan nun Yerusalən taani, ne serene nan nxu tan na. E yi a gbangban wudin ma, e yi a faxa. ⁴⁰ Koni Ala yi a rakeli sayani a soge saxande ləxəni, a yi a yita yamaan na. ⁴¹ Yamaan birin mi a to, koni fə Ala sereyaan naxanye sugandixi, en tan naxanye en dεge a xən, en yi en min a dεxən a keli xanbini sayani. ⁴² A bata en yamari, a en xa kawandin ba yamaan xa, en yi a seren ba fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a xa faxa muxune nun ɲεɲε muxune makiti. ⁴³ Nabine birin a seren ba nən, a muxu yo na dənkelεya a ma, na kanna yulubine xafarima nən Yesu xinla barakani.”

Siya gbətene Alaa Nii Sariɗanxin sətə fena

⁴⁴ Piyəri yi falan tima waxatin naxan yi, naxanye birin yi tuli matixi a falan na, Alaa Nii Sariɗanxin yi godo ne birin ma. ⁴⁵ Yahudiyan dənkelεya muxun naxanye fa Piyəri fəxə ra, ne yi kabε bayo Ala a Nii Sariɗanxin nagodo nən siya gbətene fan ma. ⁴⁶ Amasəto e yi na muxune fala xuine mɛma e Ala matəxəma xui gbətene yi. Nayi, Piyəri yi a fala, ⁴⁷ a naxa, “Tondi tiyε muxuni itoe rafuyε igeni ba, naxanye bata Alaa Nii Sariɗanxin

sɔtɔ alo en tan a sɔtɔxi kii naxan yi?” ⁴⁸ Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na xanbi ra, e yi Piyeri mafan, a xa lu na xi dando.

11

Piyeri yi a dentεε Yerusalen denkeleya yamaan xa

¹ Xerane nun denkeleya muxun naxanye yi Yudaaya yamanan birin yi, ne yi a mε, a siya gbεtεne fan bata Alaa falan suxu. ² Piyeri to siga Yerusalen taani, Yahudiya denkeleya muxune yi a mafala fɔlɔ, e naxa, ³ “I bata siga banxulantarene konni, ε birin yi ε dεge ε bode xɔn ma!”

⁴ Piyeri yi na feene yeɓa e xa ki faɲi a danguxi kii naxan yi, ⁵ a naxa, “N yi Ala maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n fe toon ti nɛn alo xiyena. N sena nde to godε, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma, a ti n dεxɔn ma.

⁶ N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna subene nun bubu seene nun xɔline to. ⁷ Na xanbi ra, n fala xuiin mε, a naxa, ‘Piyeri, keli, i nde faxa, i yi a don!’

⁸ Koni n yi a yabi, n naxa, ‘Ɛn-εn de, Marigina, n munma donse haramuxin don singen hanma donse sariɲantarena.’ ⁹ Fala xuiin mɔn yi keli kore, a naxa, ‘Ala bata naxan nasariɲan, i nama na yate se sariɲantaren na!’

¹⁰ Na yi liga dɔxɔɲa ma saxan. Dɔnxɛn na, na seen mɔn yi te kore. ¹¹ Na waxatin yeteni xεmε saxan yi fa n ma banxini nxu yi yigiyaxi denaxan yi keli Sesariya taani. ¹² Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala n xa, a n nama sikε sigε e fɔxɔ ra. Denkeleya muxu senninni itoe naxanye be, ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kɔrɔneyi a

banxini. ¹³ Kōrōneyi malekan to tixi a banxini kii naxan yi, a yi na yeḅa nxu xa. Malekan yi a fala a xa, a naxa, ‘Muxuna nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simōn xili, naxan mōn xili Piyeri. ¹⁴ A falane tima i xa nēn, naxanye ε nun i ya denbayaan birin nakisima.’ ¹⁵ N to falan fōlō, Alaa Nii Sariḅanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan ma kii naxan yi a fōlōni. ¹⁶ Nayi, Marigin falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a naxa, ‘Yoni marafuun tixi igen nin, koni ε tan nafuma Alaa Nii Sariḅanxin nin.’ ¹⁷ Awa, Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en tan naxanye denkeleyaxi Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa Ala matandi ba?”

¹⁸ E na falane mε waxatin naxan yi, e birin yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, “Ala bata tin siya gbεtene fan xa tubi, e nii rakisın sōtō!”

Antiyōki denkeleya yamana fe

¹⁹ Awa, tōrō lōxōn naxanye fa Etiyēn faxa waxatini, na yi a liga denkeleya muxune yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun Sipiri nun Antiyōki taani. E yi Alaa falan nalima Yahudiyane nan tun ma. ²⁰ Koni xēmēn naxanye denkeleya Sipiri yamanan nun Sirēni taani, na ndee yi siga Antiyōki taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Faḅin nali Girēkine fan ma. ²¹ Marigin sēnben yi lu e fōxō ra, muxu wuyaxi yi denkeleya, e tubi Marigin ma.

²² Awa, na fe xibarun yi Yerusalēn denkeleya yamaan li, e Baranabasi rasiga Antiyōki taani. ²³ A to na li, Ala hinanxi e ra kii naxan yi, a na to, a sēwa. A yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin fōxō ra e bōḅēn birin na! ²⁴ Muxu faḅin nan yi

Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a denkeleyaxi. Muxu wuyaxi yi bira Marigin fɔxɔ ra.

²⁵ Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise taani Sɔli fendeni. ²⁶ A a to waxatin naxan yi, a yi fa a ra Antiyɔki yi. Baranabasi nun Sɔli yi lu denkeleya yamaan xɔn, e muxu wuyaxi xaran han jɛɛ keden. Antiyɔki kaane nan singe Yesu fɔxɔrabirane xili sa a Yesu mantonne.

²⁷ Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli Yerusalɛn taani, e siga Antiyɔki taani. ²⁸ E tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a fala Alaa Nii Sarijanxin barakani, a fitina kamɛn soma nɛn dunuɗa birin yi. Na feen kamali nɛn Manga Kilɔdi waxatini. ²⁹ Mɛn kaan naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, ne yi lan a ma, a e birin xa e fanga bɛrɛn liga alogo e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma naxanye yi Yudaya yamanani. ³⁰ E yi na liga, e yi na so Baranabasi nun Sɔli yii siga Yudaya denkeleya yamaan fonne ma.

12

Piyɛri sa feen kasoon na

¹ Na waxatini, Manga Herode yi denkeleya yamaan muxuna ndee suxu, a xa e jaxankata. ² A yi yamarin fi, a e xa Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.* ³ A to a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mɔn yi Piyɛri fan suxu. Na liga Buru Ratetaren Sali lɔxɔne nin.† ⁴ Herode to Piyɛri suxu, a yi a sa kasoon na,

* **12:2:** Silanfanna: Sofane yengeso deɛmana. † **12:3:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere leɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

a yi sofa naanin dɔxɔde naanin ti a kantandeni. A xɔli yi Herode ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† na ba a ra, a yi a makiti yamaan yetagi. ⁵ Nanara, e yi Piyeri ramara kasoon na, koni denkeleya yamaan yi Ala maxandima a xa kati!

Piyeri mini fena kasoon na

⁶ Na kɔɛɛn na, benun Herode xa Piyeri makiti, Piyeri yi xidixi yɔlɔnxɔnne ra, a xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan muxune tixi dɛɛn na. ⁷ Marigina malekan yi mini kenɛnni a xa, kaso banxin kuiin yi yalan. Malekan yi Piyeri jɛnsɛnna magarin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli mafuren!” Yɔlɔnxɔnne yi ba a yiine ra, e yolon. ⁸ Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I maxidi, i ya sankidine so.” Piyeri yi na liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I ya domaan nagodo i ma, i bira n fɔxɔ ra.” ⁹ Piyeri yi bira malekan fɔxɔ ra mini kasoon na. Koni malekan yi naxan ligama, Piyeri mi yi a kolon xa jɔndin nan yi a ra. A yengi yi a ma a a yi fe toon nan tima alo xiyena. ¹⁰ E yi dangu kantan ti singen na, e nun a firindena, e yi sa tande yi dɛɛ wure daxin li siga taani. Na yi rabi a yetɛ ra, e yi mini. E sigaxin kiraan xɔn ndedi, malekan yi tunun Piyeri ma.

¹¹ Piyeri to xaxili sɔtɔ, a yi a fala, a naxa, “N bata a kolon yati, a Marigin nan a malekan xexi, a n nakisi Herode sɛnbɛn ma e nun Yahudiya yamaan

† **12:4:** Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

yi waxi naxan birin liga fe yi n na.” ¹² A yelinx-ina a mire, a yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni. Muxu wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala maxandima. ¹³ Piyeri to dɛɛn kɔnkɔn, walikɛ ɲaxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda. Na yi siga, a sa a tuli mati. ¹⁴ A Piyeri xuiin kolonxina, a sɛwa han a yi ɲinan dɛɛn nabi feen xɔn, a xɛtɛ a giyɛ. A sa a fala, a naxa, “Piyeri tixi dɛɛn na!” ¹⁵ E yi a fala a xa, e naxa, “I xunna bata keli!” Koni a kankan a ma a ɲɔndin na a ra. E yi a yabi, e naxa, “Piyeri yelenna nan na ra.”

¹⁶ Koni na waxatin birin, Piyeri yi dɛɛn kɔnkɔma tun. Dɔnxɛn na e dɛɛn nabi. E Piyeri to waxatin naxan yi, e kabɛ. ¹⁷ Koni a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu. Marigina a ramini xi kasoon na kii naxan yi, a yi na yɛba e xa, a naxa, “ɛ na fala Yaki§ nun en ngaxakedenne birin xa.” Na xanbi ra, a yi mini, a siga yire gbɛtɛ yi.

¹⁸ Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e naxa, “Nanfe ligaxi Piyeri ra?” ¹⁹ Herode yi e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a yi kaso kantanne makiti, a yi a yamari, a e xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yudaya yamanani, a sa waxati ti Sesariya taani.

Herode faxa fena

²⁰ Herode yi xɔlɔxi Tire kaane nun Sidɔn kaane ma nun. Nanara, ne yi e malan, siga Herode fɛma. E yi mangana muxu gbeena nde singe masɔtɔ,

§ 12:17: Herode bata yi Yaki gbɛtɛ nan faxa. A mato Xɛrane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalɛn dɛnkeleya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xɛrane 15.13 kui.

Bilasati. Na xanbi ra, e yi kata yengen jan feen na e nun mangan tagi, amasoto e yamanan mux-une yi donseen sotoma Manga Herode a yamanan nin. ²¹ E loxon naxan saxi, Herode yi a mangaya domaan nagodo a ma, a doxo a mangaya gbedeni, a falan ti yamaan xa. ²² Yamaan yi sonxo, e naxa, “alana nde nan xui ito ra, adama mi a ra.” ²³ Na waxatin yeteni, Marigina malekan yi furen nadin Herode ma, amasoto a mi yi Ala binyaxi. Kunle yi a don, a faxa.

²⁴ Alaa falan yi xuya ayi, a senben soto. ²⁵ Baranabasi nun Sali yi yelin e xerayaan na, e keli Yerusalen taani, e xete Antiyoki taani. E siga Yoni Maraka ra e foxo ra.

13

E Baranabasi nun Sali rasiga

¹ Nabina ndee nun karamoxona ndee yi Antiyoki denkeleya yamaan ye nun, Baranabasi nun Simeyon, e yi naxan xilima a fati forena, e nun Lusiyusu Sireni kaan nun Manahen naxan nun Manga Herode maxuruxi e bode xon ma, e nun Sali. ² Loxona nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa Nii Sarijanxin yi a fala e xa, a naxa, “E Baranabasi nun Sali lu e danna n xa n ma wanla ra, n na e xilixi naxan ma.” ³ Nayi, e to yelin sun suxun nun Ala maxandin na, e yi e yiin sa Baranabasi nun Sali ma e taxu feen na Ala ra, e yi e rasiga.

⁴ Nba, Alaa Nii Sarijanxin to Baranabasi nun Sali rasiga, e yi siga Silusi taani, e doxo kunkin kui foxo igen xun ma, e siga han Sipiri yamanani. ⁵ E to so Salamin taani, e sa Alaa falan nali Yahudiyane

salide banxine yi. Yoni Maraka yi e fəxə ra e mali feen na.

⁶ E dangu na yamanan birin yi, han e sa Pafosi taan li. E yi woyiməna nde li na, a xili Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya yamanani.

⁷ Kuntigina nde nan yi a ra yamana kanna Seriyu Pəli fəma. Xaxilimaan nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi nun Səli xili a konni amasətə a yi waxi a xən ma a xa Alaa falan name. ⁸ Koni Barayisa na woyiməen naxan mən yi xili Gireki xuini, Elimasi, na yi e matandi. A yi kata a yamana kanna xa tondi denkeleya feen ma. ⁹ Awa, Səli naxan mən xili Pəli, na yi lugoxi Alaa Nii Sarihanxin na, a yi woyiməen mato kati! ¹⁰ A yi a fala, a naxa, “I tan lugoxi yanfan nun kətə naxin siyaan birin na! Yinna Manga Setanaa diina! Tinxinyaan birin yaxun nan i tan na. I mi be Marigina kira tinxinxine matandə ba? ¹¹ A mato, Marigin bata a yiini te i xili ma iki, i danxuma nən. I waxati tima nən i mi sogen to.”

Na waxatin yeteni, kundaan nun dimin yi Elimasi yəen suxu. A lu a masiga tiyε, a muxune fenma naxan a yii rasuxε. ¹² Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a denkeleya, a kabε Marigina xaranna ma.

Pəli a kawandina Pisidiya yi

¹³ Pəli nun a fəxərabirane yi dəxə kunkin kui Pafosi taani siga Pəriga taani Panfiliya yamanani. Koni Yoni Maraka yi xətε e fəxə ra na yi, a siga Yerusalən taani. ¹⁴ E yi keli Pəriga taani siga Antiyəki taani naxan Pisidiya yamanani. Matabu Ləxəni, e sa so Yahudiyane salide banxini, e dəxə. ¹⁵ E yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine

kitabune xaran_ŋe waxatin naxan yi, salide banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa, “Ngaxakedenne, xa kawandi falana nde ε xɔn lan yamaan ma, ε a fala.”

¹⁶ Pɔli yi keli, a yi e masabari a yiin na, a falan fɔbɔ, a naxa, “Ɛ tan Isirayila kaane nun siya gbɛtɛn naxanye gaxuxi Ala yεε ra, ε tuli mati n xuiin na!

¹⁷ Isirayila kaane Ala bata en benbane sugandi, a yi e rawuya ayi, e yi Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na xanbi ra, a yi e ramini na yamanani a sɛnbε gbeenɛ. ¹⁸ A yi ti e bun ma tonbonni_ŋεε tonge naanin, ¹⁹ a yi siya solofere halagi Kanan bɔxɔni, a yi a yamaan findi na bɔxɔn kanna ra. ²⁰ Na birin danguxi _ŋεε kεmε naanin e nun _ŋεε tonge suulun _ŋɔxɔn nan bun.”

“Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi Samuyeli a waxatini. ²¹ Na xanbi ra, e yi mangan maxɔdin Ala ra, Ala yi Bunyamin bɔnsɔnna Kisu a dii xεmɛn Sɔli findi e mangan na _ŋεε tonge naanin.

²² Ala Sɔli ba mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda findi e mangan na. Ala a fala nɛn Dawuda fe yi, a naxa, ‘N bata a to, a muxun nan Yese a dii xεmɛn Dawuda ra naxan bɔ_ŋɛn luxi alo n bɔ_ŋɛna.’
„*“

²³ “Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini Dawuda bɔnsɔnni Isirayila xa, a bata yi e tuli sa naxan na. ²⁴ Benun Yesu xa fa waxatin naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin kawandi, a e xa e kɛ_ŋaan maxεtε, e rafu igeni e tubi xinla ma. ²⁵ Yoni yi yelinma a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala yamaan xa, a naxa, ‘Ɛ mirixi a ma, a nde n tan na? Ɛ naxan mamεma, na mi n tan na. Koni na fama

* **13:22:** Samuyeli Singen 13.14

nɛn n tan xanbi ra. N yɛtɛɛn mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”

²⁶ Pɔli mɔn yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Iburahima bɔnsɔnne nun siya gbɛtɛn naxanye gaxuma Ala yɛɛ ra, kisi feen Xibaru Fajini ito faxi en tan nan ma. ²⁷ Amasɔtɔ Yerusalɛn kaane nun e kuntigine mi Yesu kolon. E mɔn mi nabine falane famuxi naxanye xaranma Matabu Lɔxɔne birin yi. Koni, e na falane rakamali nɛn, e to Yesu yalagi. ²⁸ Hali e to mi a yalagi xun yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma. Koni e Pilati mafan nɛn, alogo a xa a faxa. ²⁹ Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin nakamali waxatin naxan yi, e yi a ragodo a gbangban wudin ma, e yi a maluxun. ³⁰ Koni Ala yi a rakeli sayani. ³¹ Naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra Yerusalɛn taani nun keli Galile yi, ne yi a to xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en ma yamaan xa iki.”

³² “Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Fajini ito rali-deni ɛ ma. Ala bata yi en benbane tuli sa naxan na, ³³ a bata na rakamali en tan xa, e bɔnsɔnne, a Marigi Yesu rakeli sayani, alo a sɛbɛxi kii naxan yi Yaburin sora firinden kui, a naxa, ‘N ma dii xɛmɛn nan i tan na. N bata findi i fafe ra to.’ † ”

³⁴ “Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani, alogo a nama fa faxa sɔnɔn, a ito nan fala, a naxa, ‘N Dawuda tuli sa duba sarijanxi kɛndɛn naxanye ra, n na fima nɛn ɛ ma.’ ‡ ³⁵ Nanara, a sɛbɛxi yire gbɛtɛ yi, a naxa, ‘I mi tinjɛ i ya muxu sarijanxin yi kun gaburun kui.’ § ³⁶ Anu, Dawuda yelin xanbini walɛ Ala xa a waxatini, a faxa nɛn, e yi a maluxun a

† 13:33: Yaburin 2.7 ‡ 13:34: Esayi 55.3 § 13:35: Yaburin 16.10

benbane fema, a binbin yi kun. ³⁷ Koni Ala naxan nakeli sayani, na mi kunma.”

³⁸ “Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali ε ma, ε xa a kolon, a yulubine xafarima Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi n∅ε ε ratinxin_ηε Ala yεε ra yi yulubine fe ra, ³⁹ koni naxanye na denkeleya Yesu ma, ne tinxinma nεn Ala yεε ra yi a barakani. ⁴⁰ Nanara, ε a liga ε yeren ma, nabine naxan fala, na nama fa ε soto, ⁴¹ e naxa, ‘E tan muxu de _ηxaxine, ε kabε, ε xuya ayi. Bayo n fena nde ligama nεn ε waxatini ito yi ε mi yi ε naxan na, hali xa a fala ε xa.’* ”

⁴² Pōli nun Baranabasi yi minima salide banxini waxatin naxan yi, yamaan yi e mafan, a e m∅n xa falani ito ti e xa Matabu Loxo famatōni. ⁴³ Awa, yamaan keli malanni waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun siya gbεtεn naxanye yi tubixi Yahudiyane dinan ma, ne yi bira Pōli nun Baranabasi foxo ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu Alaa hinanna bun ma.

⁴⁴ Na Matabu Loxon xunsagin ma, fayida taan muxune birin yi e malan Marigina falan name xinla ma. ⁴⁵ Yahudiyān bonne yamaan to waxatin naxan yi, e xoxolonyaan yi keli e ra kati! E yi Pōli a falane matandi, e yi a rayelefu. ⁴⁶ Koni Pōli nun Baranabasi yi falan ti xaxili ragidini, e naxa, “A fεε mi na fō Alaa falan xa ti ε tan nan singe xa. Koni bayo ε bata ε mε Alaa falan na, ε mi ε yetε yatεxi habadan nii rakisīn muxune ra, nxu kelima ε fema nεn, nxu siga siyane fema. ⁴⁷ Amasoto Marigina a yamarixi en ma na kii nin, a naxa, ‘N

* **13:41:** A mato Xabakuki 1.5 kui.

bata i findi kenenna ra siyane xa, alogo i xa siga kisi feen na han bəxən danne.† ”

⁴⁸ Siya gbətene ito mε waxatin naxan yi, e sεwa, e Marigina falan binya. Naxanye birin yi yəbaxi nun habadan nii rakisin sətə feen na, ne yi denkεleya.

⁴⁹ Marigina falan yi xuya ayi na yamanan yiren birin yi. ⁵⁰ Koni taan muxu gbeene nun siya gbətən ɲaxalan xili kanna naxanye yi gaxuma Ala yεε ra, Yahudiyane yi ne radin. E bεsɛnχənyaan nakeli Pəli nun Baranabasi xili ma, e yi e kedi e yamanani. ⁵¹ Xεrane yi e sanne rakunkun‡ e ramε feen na, e siga Ikoniyon taani. ⁵² Yesu fəxərabirane tan bəɲen yi rafe sεwan nun Alaa Nii Sariɲanxin na.

14

Eyi siga Ikoniyon taani

¹ Pəli nun Baranabasi yi so Yahudiyane salide banxini Ikoniyon taani alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi falan ti a faɲin na han Yahudiyane nun siya gbətε wuyaxiye yi denkεleya. ² Koni Yahudiyān naxanye mi tin denkεleyε, ne yi siyaan bonne radin denkεleya muxune xili ma. ³ Pəli nun Baranabasi yi bu Ikoniyon taani. E yi falan ti xaxili ragidini Marigina fe yi, naxan yi taxamasenne nun kabanako feene liga sɛnben fima e ma alogo na xa findi a hinanna xibarun sereyaan na. ⁴ Taa kui

† **13:47:** Esayi 49.6 ‡ **13:51:** E sanne rakunkun feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mən sɛbɛxi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

kaane yi yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiyane mabinni, bonne yi lu xεrane fari.

⁵ Yahudiyane nun siya gbεtene nun e kuntigine yi e yitɔn Pɔli nun Baranabasi rayarabi feen na, e nun e magɔlɔn feen na e faxa xinla ma. ⁶ Xεrane na mεxina, e yi e gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire nun Deribe, Likayoni yamanani, e nun na rabilinna birin. ⁷ E yi lu Yesu a fe Xibaru Fajin naliyε na yi.

Pɔli nun Baranabasi Lisitire yi

⁸ Xεmena nde yi dɔxi Lisitire taani, lεbutenna nan yi a ra. Xabu a bari, a lεbutɛnxi. A munma yi sigan ti mumε! ⁹ A yi a tuli mati Pɔli a falane ra. Pɔli to a yεen ti xεmɛn na, a yi a kolon a na xεmena denkelɛyaan yi nɔε a rakɛndɛyε nɛn. ¹⁰ Nayi, Pɔli yi a fala xuini te, a naxa, “Keli, i ti i sanne xun na!” Xεmɛn yi tugan, a sigan ti fɔlɔ.

¹¹ Yamaan Pɔli a fe ligaxin to waxatin naxan yi, e yi sɔnxɔ Likayoni xuini, e naxa, “Alane nan bata godo en tagi adamadiine maligan na!” ¹² E yi Baranabasi xili sa, a “Seyusi,” e Pɔli fan xili sa, “Hεrɛmε”^{*} amasɔtɔ Pɔli nan yi fala tiin na. ¹³ Seyusi batuden naxan yi taa dɛen na, na saraxaraliin yi fa turane nun jɔxɔnde kɔmɔtine ra taan so dɛen na. E yi waxi nɛn, a yamaan xa saraxane ba Pɔli nun Baranabasi xa.

¹⁴ Xεrane, Baranabasi nun Pɔli to na kolon, e yi e domane yibɔ e ma. E siga e giyε yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa, ¹⁵ “E ito ligama nanfera? Muxun nan tun nxu tan na alo ε tan! Nxu faxi Yesu

^{*} **14:12:** Gireki kaane gbee alane mangan yi xili nɛn Seyusi. E gbee alane xeraan fan xili nɛn Hεrɛmε.

a fe Xibaru Faḥin nan nalideyi ε ma, alogo nxu xa a fala ε xa, a ε xa xετε fe fuuni itoe fɔxɔ ra, ε yi bira habadan Ala fɔxɔ ra, naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun igen daxi e nun e yi seene birin. ¹⁶ Waxati danguxine yi, Ala tin nεn siyane birin yi sigan ti e gbee kiraan xɔn. ¹⁷ Koni a yi wali faḥine ligama a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore, sansine yi bogima e waxatini, a yi ε ralugo balon nun sεwan na.” ¹⁸ Hali xarandiine to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa saraxan ba e xa.

¹⁹ Yahudiyana ndee yi keli Antiyɔki taan nun Ikoniyon taani. E yi yamaan nadin. E yi Pɔli magɔlɔn, e yi a bubu siga taan fari ma. E yengi yi a ma, a a bata faxa. ²⁰ Koni Yesu fɔxɔrabirane to a rabilin, a yi keli, a mɔn yi xετε taani. Na xɔtɔn bode e nun Baranabasi yi siga Deribe taani.

E yi xετε Antiyɔki yi Siriya yi

²¹ Pɔli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru Faḥin kawandin ba Deribe taani, e xarandii wuyaxi sɔtɔ na yi. Na xanbi ra, e xετε Lisitire taan nun Ikoniyon taan nun Antiyɔki taani. ²² E yi Yesu fɔxɔrabirane sɛnbε so, e yi e ralimaniya, a e xa lu dɛnkɛleyaan kiraan xɔn ma. E yi e xaran, e naxa, “A fεre mi na fɔ en xa tɔrɔ nɛn han, en yi fa lu soε Alaa Mangayani.” ²³ E yi fonne dɔxɔ e xunna dɛnkɛleya yamaan keden kedenna birin yi. E sunna suxu, e yi Ala maxandi, e ne taxu Marigin na e dɛnkɛleyaxi naxan ma.

²⁴ E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Panfiliya. ²⁵ E to Yesu a fe Xibaru Faḥin nali Pεriga taani, e yi godo Atali taani. ²⁶ E kelixin mɛnni, e dɔxɔ kunkin kui, e xετε Antiyɔki taani, e yi taxuxi Ala

hinantenna ra denaxan yi a wanla fe ra, e naxan nakamali.

²⁷ Pōli nun Baranabasi Antiyōki lixina, e yi denkeleya yamaan malan. Ala feen naxan birin ligaxi e xōn, e yi na birin yeḅa, e nun Ala tinxi kii naxan yi siya gbetene yi findi denkeleya muxune ra. ²⁸ E yi waxati xunkuye ti Yesu fōxōrabirane fema Antiyōki yi.

15

Yerusalēn Malanna fe

¹ Xēmēna ndee yi keli Yudaya yamanani, siga Antiyōki taani, e denkeleya muxune xaran fōlō, e naxa, “E mi nōε kise fō ε banxulan alo Musaa sariyana a falaxi kii naxan yi.” ² Fe matandi gbeen yi keli e nun Pōli nun Baranabasi tagi han e yi lan a ma, a Pōli nun Baranabasi nun Antiyōki denkeleya muxuna ndee xa siga Yerusalēn taani, e sa xerane nun fonne to falani ito ma.

³ Nayi, denkeleya yamaan yi e mali e siga. E yi dangu a fale Fenisa yamanan nun Samariya yamanani, siya gbetene tubixi kii naxan yi Ala ma. Xibaruni ito yi e ngaxakedenne birin nasewa kati!

⁴ E Yerusalēn taan lixina, denkeleya yamaan nun xerane nun fonne yi e rasēε. Ala feen naxan liga e xōn ma, e na birin yeḅa e xa. ⁵ Farisi muxun naxanye bata yi denkeleya, na ndee yi keli, e naxa, “Fō siya gbetene xa banxulan nēn, e yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu.”

⁶ Xerane nun fonne yi e malan, e feni ito fεsεfεsε. ⁷ Matandin ḅanxina, Piyeri yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, ε a kolon a Ala bata n sugandi ε tagi to mi na ra, alogo n tan xa Yesu a

fe Xibaru Fajin nali siya gbetene ma, e yi a me, e denkeya. ⁸ Ala naxan muxun birin boje yi feene kolon, na bata e fan nasuxu, a a Nii Sarijanxin so e yii alo a liga en fan xa kii naxan yi. ⁹ A mi tagi raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasoto a bata e bojen nasarijan denkeyaan xon. ¹⁰ Awa, nanfera e Ala bunbama, e goronna sa Yesu foxorabirane xun ma, en benbane nun en tan yeten mi nae goronna naxan tonge? ¹¹ Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu a hinanna nan xon alo e tan.”

¹² Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli mati Baranabasi nun Poli a falan na. Ala taxamasenne nun kabanako feen naxanye liga e xon ma siya gbetene tagi, e yi ne birin yeba yamaan xa. ¹³ E yelin falan tiye waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, e tuli mati n xuiin na! ¹⁴ Ala siya gbeten muxune findi a yamaan na kii naxan yi a singeni, Simon bata na yeba en xa. ¹⁵ Awa, nabine falan bata lan ito ma yati! Alaa falan sebexi Kitabuni na kii nin, a naxa, ¹⁶ ‘Na xanbi ra, n mon fama nen, n Dawudaa banxi kalaxini ton. N na rafalama nen, n yi a nenen ti ¹⁷ alogo muxu donxen naxanye luxi yamaan ye, ne xa Marigin fen, e nun siyane birin naxanye n xinla batuma,’* Marigina ito nan falaxi, naxan feni itoe birin ligama ¹⁸ naxanye kolonxi xabu a foloni.”

¹⁹ Yaki mon yi a fala, a naxa, “N gbee miriyani, siya gbeten naxanye tubima Ala ma, en nama ne toro. ²⁰ Koni fo en xa kedind sebe, en yi a fala e xa, a e xa e yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun sube

* **15:17:** Amosi 9.11-12

yifaxi donna nun sube wuli donna.† ²¹ Amasotō xabu en benbane waxatine yi, Musaa sariyana fe kawandin bama taane birin yi, a xaranma salide banxine kui Matabu Loxone birin yi.”

E kedini nasiga siya gbetene denkeleya muxune ma

²² Xerane nun fonne nun denkeleya yamaan birin yi lan a ma, a e xa muxuna ndee sugandi e ye, e yi e rasiga Antiyōki yi Pōli nun Baranabasi fōxō ra. E yi Yudasi sugandi naxan mōn xili Barasaba e nun Silasi, naxanye findixi yeeratine ra denkeleya muxune ye. ²³ E yi na xerane rasiga kedini ito ra e yii, a sebexi, e naxa,

“Xerane nun fonne, ε ngaxakedenne bata kedini ito sebe denkeleya muxune ma naxanye siya gbetene ye Antiyōki nun Siriya nun Silisi yi. Nxu ε xōntōn.”

²⁴ “Nxu bata a me, a muxuna ndee bata keli nxu konni, nxu mi naxanye xexi, e sa ε tōrō, e yi ε rakōntōfili e falane ra. ²⁵ Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa muxuna ndee rasiga ε ma sa en xanuntenne Baranabasi nun Pōli fari, ²⁶ naxanye bata e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. ²⁷ Nanara, nxu Yudasi nun Silasi rafaxi ε ma feni ito yebadeni alogo e xuiin fan xa lan kedina falan ma. ²⁸ Amasotō Alaa Nii Sarijanxin nun nxu tan bata tin, a nxu nama goron gbetε sa ε xun ma ba sariyani itoe ra: ²⁹ E xa ε yetε ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wuli donna nun sube

† **15:20:** A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma mēnni.

yifaxi donna nun yanga suxuna. A lan ε nama na feene liga. Ala xa ε ratanga.”

³⁰ Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyɔki yi. E yi denkeleya yamaan birin malan, e yi kedin so e yii. ³¹ Yamaan to kedin xaran, e birin yi sewa na kawandi falana fe ra. ³² Yudasi nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne fan yi denkeleya muxune ralimaniya, e yi e senbe so fala wuyaxi ra. ³³ E to waxati ti e fema, denkeleya muxune yi tin e siga bɔɲε xunbenli, e yi xete e xe muxune fema. ³⁴ Koni Silasi yi lu na.

³⁵ Pɔli nun Baranabasi yi lu Antiyɔki yi. E nun bonne yi lu xaranna tiyε, e lu Marigina falan kawandin be.

Pɔli nun Baranabasi fata fena

³⁶ Na dangu xanbini, Pɔli yi a fala Baranabasi xa, a naxa, “En Marigina falan kawandin baxi taan naxanye birin yi, en mɔn xa xete menne yi en ngaxakedenne xɔntɔndeni, alogo en xa sa a kolon e kii naxan yi.” ³⁷ A xɔli yi Baranabasi ma, Yoni Maraka xa siga e fɔxɔ ra, ³⁸ koni Pɔli yi a miri, a na mi daxa, amasɔto a xete nen e fɔxɔ ra Panfiliya yi benun e xa yelin e wanla ra. ³⁹ E yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi yi Yoni Maraka tongo, e so kunkin kui, siga Sipiri bɔxɔni fɔxɔ igen tagi.

⁴⁰ Koni Pɔli tan yi Silasi tongo e yi siga, denkeleya muxune yelin xanbini e luyε Marigina hinanteyaan bun.

⁴¹ A yi dangu Siriya nun Silisi yamanane yi, a denkeleya yamane senbe so.

16

Timote yi siga Pəli nun Silasi fəxə ra

¹ Pəli yi siga Deribe nun Lisitire yi. Dənkeleya muxuna nde yi na, a xili Timote. Yahudiyān nan yi a nga ra e nun dənkeleya muxuna. Koni Girēki kaan nan yi a fafe ra. ² Dənkeleya muxun naxanye yi dəxi Lisitire taan nun Ikoniyon taani, ne birin yi a xili fəjin falama. ³ A xənla yi Pəli suxu, a xa siga a ra a fəxə ra. Nayi, a yi a rabanxulan Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani, bayo e birin yi a kolon a Girēki kaan nan yi a fafe ra. ⁴ E dangu taan naxanye birin yi, xərane nun fonne lanxi sariyan naxan ma Yerusalēn taani, e yi na fala na kaane xa, alogo e xa a suxu. ⁵ Awa, dənkeleya yamane yi sənben sətə dənkeleyani. Ləxə yo ləxə, muxune yi xun masama nən.

Pəli yi fe toon ti alo xiyena

⁶ Alaa Nii Sarijanxin mi yi tinxi e Alaa falan nali Asi yamanani. Nayi, e yi siga Firigi nun Galati yamanane yi. ⁷ E Misi yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga feen na Bitini yamanani, koni Yesu a Nii Sarijanxin mi tin e xa. ⁸ Nayi, e dangu Misi yamanani, siga Tirowasi taani. ⁹ Kəeen na, Pəli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya kaana nde to tixi, naxan yi a mafanma, a naxa, “Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu mali!” ¹⁰ Na fe toon danguxina, nxu* yi kata siga feen na Masedoniya yamanani mafuren, amasətə nxu yi laxi a ra a Ala nan nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Fəjin nalideni e ma.

* **16:10:** Fələ be ma, Kitabun yireni ito sebe muxun luma a fale fa fala “Nxu” naxan bunna nən Luka fan yi Pəli fəxə ra sigatiini itoe yi.

Lidi tubi fena Filipi taani

¹¹ Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi taani, nxu siga nxu tinxinni Samatirosi bəxəni fəxə igen tagi. Na xətən bode, nxu siga Neyapoli taani. ¹² Nxu yi keli na yi, nxu siga Filipi taani, na rabilinna taa singena Masedoniya bəxəni Romi kaane yi dəxi dənaxan yi. Nxu yi xi dando ti na taani. ¹³ Matabu Ləxəni, nxu yi mini na taan so dēen na, nxu siga ba dēen na. Nxu yengi yi a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toε mēnni. Naxanla naxanye yi malanxi na yi, nxu yi dəxə ne fəma, nxu falan ti ne xa. ¹⁴ Na naxanle ye, keden yi na naxan yi xili Lidi, na yi kelixi Tiyatire taan nin. Dugi mamiloxi yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yeε ra. A yi a tuli mati. Marigin yi a bəjən nabi alogo Pəli yi naxan falama a xa na suxu. ¹⁵ E nun a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. Na xanbi ra, a yi nxu mafan, a naxa, “Xa ε laxi a ra, a n dənkeleyaxi Marigin ma, ε fa yigiya n ma banxini.” A yi nxu karahan, a nxu xa so a banxini.

Pəli nun Silasi kason na

¹⁶ Ləxəna nde, nxu yi sigama salideni, nxu lan konyi sungutunna nde ra, yinnan yi naxan fəxə ra alo ninginangana, a yi fe famatəne falama naxan baraka yi. A yi gbeti gbeen nan sətəma na xən so a kanne yii. ¹⁷ A yi bira nxu nun Pəli fəxə ra, yinnana a rasənxəma, a falan ti a xən, a naxa, “Kore Xəna Alaa walikēen nan itoe ra! E kisi feen kiraan nan yitama ε ra!” ¹⁸ A yi lu na ligε xii wuyaxi han a yi gba Pəli ra. Dənxən na, a yi a yeε rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa, a naxa, “N bata i yamari Yesu

Alaa Muxu Sugandixin xinli, xεε sungutunni ito fəxə ra!” Yinnan yi xεε a fəxə ra na waxatin yεεni!

¹⁹ Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi, a e mi fa gbeti sətəma a ra sənən, e Pəli nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra kuntigine fεma ləxə tideni.

²⁰ E siga e ra kitisane yεtagi. E yi a fala e xa, e naxa, “Yahudiyan nan xεmēni itoe ra, e en ma taan basanma kati! ²¹ E yamaan xaranma namunna naxanye ma, en tan Romi kaane mi daxa en xa tin ne ma en yi e liga.” ²² Ganla yi keli e xili ma, kitisane yi Pəli nun Silasi a domane ba e ma, e yi yamarin fi, a e xa e bulan. ²³ E to e bulan kati, e yi e raso kaso banxini, e yi a fala kaso kantanna xa, a a xa e mara ki faɲi! ²⁴ Kaso kantanna yamarin sətə waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na kaso banxin tagi konkoni.

²⁵ Kεε tagini, Pəli nun Silasi yi Ala maxandima, e bεtin bama Ala xa, kasorasaan bonne yi tuli matixi e ra. ²⁶ Saɲa ma kedenni, bəxən yi xuruxurun gbeen ti, han kaso banxin yi xuruxurun han! Banxin kaso yirene dεene birin yi rabi, yələnχəne yi ba kasorasane birin ma. ²⁷ Kaso kantanna xulun waxatin naxan yi, a dεene rabixin to, a yi a silanfanna botinɲε ayi,† alogo a xa a yεε faxa, bayo a yengi yi a ma, a kasorasane bata e gi. ²⁸ Koni Pəli yi sənχə, a naxa, “I nama i yεε maxələ! Nxu birin be!”

²⁹ Nayi, kaso kantanna yi lənpun maxili, a so kaso banxini mafuren, a xuruxurunma, a yi a bira Pəli nun Silasi bun ma. ³⁰ Na xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxədin, a naxa, “N nanfe lige, n

† 16:27: Silanfanna: Sofane yεngεso dεεmana.

kisi?” ³¹ E yi a yabi, e naxa, “Denkeleya Marigi Yesu ma, i yi kisi, ε nun i ya denbayana.” ³² E yi Marigina falan kawandin ba e nun a denbayaan birin xa. ³³ Na kαεεn yετεεn na, kaso kantanna yi e tongo, a e maxɔɔdene dε fitan. E nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi xinla ma mafuren! ³⁴ A siga Pɔli nun Silasi ra a banxini, a donseen so e yii. E nun a denbayaan birin yi sεwa amasɔtɔ e bata denkeleya Ala ma.

³⁵ Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne rasiga kaso kantanna ma, e naxa, “Na xεmene bejin.”

³⁶ Nayi, kaso kantanna yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Kitisane bata yamarin fi, a n xa i tan nun Silasi bejin, ε siga bɔɔɔε xunbenli.” ³⁷ Koni Pɔli yi a fala doma kanne xa, a naxa, “E bata nxu tan Romi dugurenne bɔnbɔ kenenna ma, e mi sa nxu makitixi nεn, e yi nxu sa kasoon na. Koni iki, e fa waxi nxu bejin feen nin wundoni ba? Na mi lanɔε mumε! Fɔ e yετεεn xa fa be, e fa nxu bejin.”

³⁸ Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane xa. E a mε waxatin naxan yi, a Romi dugureнна nan Pɔli nun Silasi ra, e gaxu kati! ³⁹ Nanara, e yi Pɔli nun Silasi mafan. Na xanbi ra, e yi e ramini kasoon na, e yi e mafan, a e xa keli na taani. ⁴⁰ Pɔli nun Silasi to mini kasoon na, e yi siga Lidi a banxini, e sa e ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya, e siga.

17

Pɔli a kɔntɔɔnle Tesaloniki taan nun Beere taani

¹ E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane yi, e fa Tesaloniki taani, Yahudiyane salide banxina nde yi denaxan yi. ² Pɔli yi so e salide banxini alo a

yi darixi a ra kii naxan yi. A yi xunsagi saxan ti na, Yahudiyane nun Pɔli yi Kitabuna fe falama Matabu Lɔxɔne yi. ³ A yi a yeɓa e xa, a a yita e ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a tɔrɔ, a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, “N Yesu naxan ma fe kawandi bama ε xa, Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.” ⁴ Yahudiyana ndee yi la a ra, e yi sa Pɔli nun Silasi fari. Girɛki kaan naxanye yi gaxuxi Ala yeε ra, ne wuyaxi yi na liga e nun ɲaxalan xili kan wuyaxi.

⁵ Koni xɔxɔlɔnyaan yi keli Yahudiyane ra, e fuyantenna ndee malan lɔxɔ tideni a e xa yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga Yason ma banxini Pɔli nun Silasi fendeni alogo e xa sa e ti yamaan yeɗagi. ⁶ Koni e to mi e to, e yi Yason nun denkeleya muxuna ndee bubu, e siga e ra taan kitisane fema. E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Muxuni itoe dunuɲa birin yifuma, iki e bata fa be, ⁷ Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe birin tondixi Romi Manga Gbeena sariyan suxe, amasɔtɔ e a falama a manga gbete na naxan xili Yesu.” ⁸ Na falane yi taan kitisane nun yamaan nakɔntɔfili, ⁹ e mi Yason nun bodene beɲin fɔ e to e xunba gbetin fi.

E siga Beere taani

¹⁰ Kɔε to so, denkeleya muxune yi Pɔli nun Silasi rasiga Beere yi. E na li waxatin naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini. ¹¹ Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane xa, bayo Alaa falan nasuxun kunfan yi ne yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun fesɛfesɛma nɛn alogo e xa Pɔli a falane ɲɔndin kolon. ¹² Yahudiya wuyaxi yi denkeleya e ye, e nun Girɛki ɲaxalan xili kan wuyaxi nun Girɛki xeɓe

wuyaxi. ¹³ Koni Yahudiyan naxanye yi Tesaloniki taani, ne to a me a Pɔli Alaa falan nalima Beere taani, e fan yi fa na yi, e yamaan nadin, a yi maxa. ¹⁴ Mafuren denkeleya muxune yi Pɔli rasiga fɔxɔ igen binni, koni Silasi nun Timote yi lu Beere taani. ¹⁵ Muxun naxanye sa Pɔli mati, ne yi siga a ra han Atena taani. Na xanbi ra, e man yi xete Beere taani Pɔli a pungu xuiin na, a Silasi nun Timote xa fa a fema sinma.

Pɔli Atena taani

¹⁶ Pɔli yi e legedenma waxatin naxan yi Atena taani, a niin yi rapaxu a ma, bayo a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na taan na. ¹⁷ Nanara, e nun Yahudiyane yi batuma feene ma salide banxini e nun Girɛkin naxanye yi gaxuma Ala yeɛ ra, e nun a yi naralanma muxun naxanye ra lɔxɔ tideni lɔxɔ yo lɔxɔ. ¹⁸ Lɔnnilana ndee yi na yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoyisi muxune, ne yi falan ti fɔlɔ a xa.* Nde yi lu e bode maxɔdinje e naxa, “Fala tiini ito waxi nanse fala fe yi?” Bonne naxa, “A ligaxi alo a ala xɔjeene nan ma fe ralima.” Amasɔɔ Pɔli yi Yesu a fe xibarun kawandin bama e nun a keli fena sayani. ¹⁹ Nayi, e yi Pɔli tongo, e siga a ra Areyopagi malan yireni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu wama a kolon feni nanse xaran neneni ito ra

* **17:18:** Men kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunɔja kejaan fɛsɛfɛsɛn ma. E mi yi dina yi. E fe fɛsɛfɛsɛne nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunɔja feene mi ragidixi fɔ xunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga tɔɔyaan na. Sitoyisi muxune yi biraxi muxu gbete a xaranna fɔxɔ ra naxan xili Senoni. E yi waxi dunɔja gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki fajɔ.

i naxan ma fe falama? ²⁰ Amasɔtɔ nxu fe nɛnɛne nan mɛma, nxu waxi e bunna kolon feni.” ²¹ Atɛna kaane nun xɔɲɛn naxanye yi e ye, ne yi e waxatin birin nadanguma fala nɛnɛne nan tun namɛdeyi.

²² Pɔli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala tideni, a naxa, “Atɛna kaane, n bata a tɔ a ε dinaxi feen birin yi. ²³ Amasɔtɔ n yi ε taani sigama waxatin naxan yi, n yi ε batu seene toma. N mɔn bata saraxa gandena nde fan tɔ, a sɛbɛxi dɛnaxan ma fa fala, ‘En mi ala naxan kolon.’ Awa, ε naxan batuma ε mi a kolon n faxi na nan ma fe ralideyi ε ma. ²⁴ Ala naxan dunuɲa nun a yi seene birin daxi, na nan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Marigin na. Na mi dɔxɔma seene batu banxine kui muxune naxanye tixi. ²⁵ A mako mi muxun yii fɔxɔn ma. Amasɔtɔ a tan nan siimayaan fima yamaan ma, e nun niiraxinla nun seen birin. ²⁶ A siyane birin da nɛn mini muxu kedenni. A yi e dɔxɔ dunuɲa yiren birin yi. A yetɛɛn yi e gbee waxatine nun e dɔxɔdene danne ragidi. ²⁷ Ala na ligaxi nɛn alogo muxune xa a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nɔɛ. Anu, a mi makuya en sese ra. ²⁸ Amasɔtɔ, ε gbee fala ɲaxumɛ tiina ndee a falama, e naxa, ‘En dunuɲa yi gidin ligama a tan nin, en na en masigama a tan nin, en luma dunuɲa yi a tan nin.’ E mɔn naxa, ‘Ala bɔnsɔnna nan en fan na.’ ²⁹ Xa Ala bɔnsɔnna nan en tan na, en nama en miri, a Ala maliga xɛmaan na hanma gbetina hanma gɛmɛ sawuran naxan nafalaxi adamane kɔtɛne nun miriyane xɔn. ³⁰ Ala mi na fe kolontareya waxatine yatɛxi, koni iki, a muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa e kɛɲaan maxɛtɛ. ³¹ Amasɔtɔ a bata lɔxɔ keden nagidi a dunuɲa birin kitin

bolonma naxan yi tinxinni a muxu yεbaxin xɔn. A bata na kanna mataxamaseri muxun birin xa, a to a rakeli sayani.”

³² E to Pɔli xuiin mε a muxune kelima sayani, nde yi a magele, koni bonne naxa, “Nxu mɔn waxi i ya falan namε feni waxati gbεtε.” ³³ Nanara, Pɔli yi keli e tagi. ³⁴ Koni muxuna ndee yi sa a fari, e dεnkεleya alo Denisi Areyopagi muxuna nde, e nun ɲaxanla nde naxan yi xili Damarisi e nun ndee gbεtεye.

18

Pɔli yi siga Kɔrenti taani

¹ Na xanbi ra, Pɔli yi keli Atεna taani, a siga Kɔrenti taani. ² A Yahudiyana nde li na, naxan yi xili Akila Pontu kaana. E nun a ɲaxanla Pirisila yi baxi fade nεn sa keli Itali yamanani. Amasɔtɔ Manga Kilɔdi bata yi a yamari a Yahudiyane birin xa keli Romi taani. Pɔli yi kafu e ma, ³ bayo e birin yi fatan wali siya kedenni ito ra, kidi dεgεna bubun na. A yi lu e fεma walideni. ⁴ Matabu Lɔxɔn birin, a yi falan tima nεn Yahudiyane salide banxini, a yi kata Yahudiyane nun Girεkine masɔtɔdeni. ⁵ Silasi nun Timɔte na li waxatin naxan yi keli Masedoniya yi, Pɔli yi lu kawandin bε waxatin birin. A sereyaan ba Yahudiyane xa, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na. ⁶ Koni Yahudiyane to a matandi, e a rayelefu, a yi a domani kunkun taxamasenna ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε halagi, ε yetεεn nan funfu na ra. Na goronna mi fa n tan xun ma. Iki n sigama siya gbεtεne nan fεma.” ⁷ Awa, a yi keli na, a siga, a sa so muxuna nde a

banxini naxan yi xili Titi-Yusutu. Ala yεεragaxu muxun nan yi na ra. A banxin yi salide banxin dεxɔn ma. ⁸ Salide banxin kuntigin naxan yi xili Kirisipu, na nun a denbayaan birin yi denkelεya Marigin ma. Kɔrenti kaa wuyaxi yi a falan mε, e denkelεya, e rafu igeni e tubi xinla ma.

⁹ Lɔxɔna nde, Pɔli yi fe toon ti kɔεεn na alo xiyena. Marigin yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni falan ti! I nama i dundu! ¹⁰ Amasɔtɔ n na i fɔxɔ ra. Muxu yo yii mi i liyε, a fe naxin naba i ra, bayo n ma muxu wuyaxi taani ito yi!” ¹¹ Nanara, Pɔli yi lu na yi nεε keden kike sennin, a yamaan xaran Alaa falan ma.

¹² Galiyon yi Akaya yamana kannu ra waxatin naxan yi, Yahudiyane birin yi e malan Pɔli xili ma, e siga a ra kiti sadeni. ¹³ E yi a kansun, e naxa, “Xεmɛni ito yamaan mabandunma Ala batu kiina nde nin naxan mi daxa sariyani.”

¹⁴ Benun Pɔli xa falan ti, Galiyon yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, “Xa ε tan Yahudiyane yi ε mawugama tinxintareyana fe yi nun hanma gbalona nde, a yi lan nun nayi n xa n tuli mati ε falan na. ¹⁵ Koni ε to ε bode matandima ε falane yi, e nun xinle nun ε gbee sariyane, na ε tan nan ma. N tan mi waxi findi feni na feen kitisaan na.” ¹⁶ A yi e kedi kiti sadeni. ¹⁷ Awa, e birin yi salide banxin kuntigi Sosaten suxu, e yi a mabɔnbɔ kitisa banxin yεtagi. Koni Galiyon ma fe mi taran na yi hali!

E xεtε Antiyɔki taani

¹⁸ Pɔli yi soge wuyaxi ti a ngaxakedenne fεma Kɔrenti taani. Na xanbi ra, a yi keli e fεma. E

nun Pirisila nun Akila yi so kunkin kui siga Siriya yamanani. Koni a bata yi a xunna bi Sankire taani a de tiina nde a fe ra. ¹⁹ E to sa Efesi li, Pöli yi Pirisila nun Akila lu na yi. Koni Pöli yeteen yi siga Yahudiyane salide banxini, e falan ti e bode tagi. ²⁰ E yi a mafan, a a xa bu e fema, koni a mi tin. ²¹ A yi sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa Ala tin, n mən fama nen e fema.” A yi dɔxɔ kunkin kui, a siga Efesi taani.

²² A Sesariya taan li waxatin naxan yi, a yi siga Yerusalen taani, a sa na denkeleya yamaan xontɔn. Na xanbi ra, a yi siga Antiyoki taani. ²³ A yi waxatidi ti, a yi siga. A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi yamanan birin yi, a yi Yesu fɔxɔrabirane kawandi, e senben sɔtɔ.

Apolosi Efesi nun Kɔrenti yi

²⁴ Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga Efesi taani, a xili Apolosi naxan bari Alesandire taani. A yi falan kolon kati, a yi Kitabun kolon ki fajɪ. ²⁵ A yi xaranxi Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe xaranna tima a sɔbɛɛn nun tinxinna nin. Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon marafu feen na igeni. ²⁶ A yi falan ti fɔlɔ xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini. Pirisila nun Akila a xuiin mɛ waxatin naxan yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yeɓa a xa a kiin yeteni. ²⁷ Siga xɔnla bata yi Apolosi suxu Akaya yamanani. Nanara, denkeleya muxun naxanye yi Efesi taani, ne yi a mali, e kedɪn sɛbɛ Yesu fɔxɔrabirane ma Akaya yi, a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan yi, naxanye yi denkeleyaxi Ala hinanna barakani, a yi ne mali kati! ²⁸ Amasɔtɔ a yi Yahudiyane falan

matandima senbeni kenenni, a yi a yita Kitabun kui, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

19

Pɔli yi siga Efesi taani

¹ Apolosi yi Kɔrenti taani waxatin naxan yi, Pɔli yi geya yamanani siga, a yi fa Efesi taani. A yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li na yi. ² A yi e maxɔdin, a naxa, “E denkeleya waxatin naxan yi, e yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ ba?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu munma sa Alaa Nii Sarijanxina fe mɛ nɛn.” ³ Pɔli yi e maxɔdin, a naxa, “E rafuxi igeni xaranna mundun xɔn?” E yi a yabi, e naxa, “Yoni gbee marafuun xaranna.” ⁴ Pɔli yi a fala e xa, a naxa, “Yoni yi muxune rafuma igen nin alogo e xa e keɲaan maxete. A yi a falama yamaan xa nɛn, a e xa denkeleya na kanna ma naxan fama a tan xanbi ra. Na nan Yesu ra.”

⁵ E na mɛ waxatin naxan yi, e rafu igeni Marigi Yesu xinli. ⁶ Pɔli yi a yiin sa e ma, Alaa Nii Sarijanxin yi godo e ma, e yi falan ti xui gbete ne yi, e yi nabiya falane ti. ⁷ E tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin ɲɔxɔndɔn.

⁸ Pɔli yi siga Yahudiyane salide banxini, a falan ti yamaan xa xaxili ragidini kike saxan. A yi kata a xa e mabandun Alaa Mangayaan ma. ⁹ Koni ndee yi tengbesen, e mi tin denkeleye, e yi lu Yesu a Kirana fe yibeɛe yamaan yeɲagi. Nanara, Pɔli yi a masiga e ra, a Yesu fɔxɔrabirane xali e danna. E yi lu falan tiye lɔxɔ yo lɔxɔ Tiranusi a xarande banxini. ¹⁰ Na yi lu ligɛ han ɲɛɛ firin. Nanara, muxun

naxanye birin yi dɔxi Asi yamanani, Yahudiyane nun Girɛkine, ne birin yi Marigina falan mɛ.

Sebaa dii xɛmɛne fe

¹¹ Ala yi kabanako fe gbeene liga Pɔli xɔn ma.

¹² Nanara, dugi dungin nun wali domaan naxanye bata yi din a fatin na, e yi ne tongoma nɛn, e yi e sa furemane fatin ma. E yi kɛndɛya, yinnane fan yi xɛtɛ e fɔxɔ ra. ¹³ Yahudiyane naxanye yi sigama yirene yi yinnane kedideni, ne fan yi kata Marigi Yesu xinla rawalideni e yinnan ɲaxine kedi. E yi a falama yinnane xa nɛn, e naxa, “N bata ε yamari Yesu xinli, Pɔli naxan ma fe kawandi bama, ε xɛtɛ muxuni ito fɔxɔ ra!” ¹⁴ Yahudiyane saraxarali kuntigina nde Sebaa dii xɛmɛ soloferene yi na nan ligama.

¹⁵ Koni lɔxɔna nde yinnan yi e yabi, a naxa, “N Yesu kolon, n Pɔli fan ma fe kolon, koni nde ε tan na?” ¹⁶ Yinnan yi xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi dutun e ma sɛnbɛn na, han a yi e birin nɔ. A yi e mabɔnbɔ han e ragenle yi e gi, e maxɔlɔxin yi mini banxini. ¹⁷ Yahudiyane nun Girɛkin naxanye yi dɔxi Efɛsi taani, ne to ito mɛ, e birin yi gaxu kati! Marigi Yesu xinli binya han! ¹⁸ Muxun naxanye dɛnkɛɛya, na wuyaxi yi fa, e yi e ti e fe ɲaxine ra kɛnɛnna ma. ¹⁹ Naxanye yi woyimɛyaan ligama, ne yi e kɛdine malan, e fa e ra, e yi e gan birin yɛtagi. E yi kɛdine saren yatɛ, a birin malanxina, gbeti gbanan wuli tonge suulun. ²⁰ Alaa falan yi xuyama ayi na kii nin, Marigin sɛnbɛn barakani.

Sɔnxɔ sɔnxɔ naxan te Efɛsi taani

²¹ Na feene danguxina, Pɔli yi a miri, a xa siga Masedoniya nun Akaya yamanani, siga han

Yerusalen taani. A yi a fala, a naxa, “N na siga na waxatin naxan yi, fɔ n xa sa Romi fan to.”
²² Nanara, a yi a mali muxu firin nasiga Masedoniya yamanani, Timote nun Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.

²³ Na waxatini, sɔnxɔ gbeen yi te Efesi taani masɔɔ Yesu a Kirana fe ma. ²⁴ Xabuna nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi e gbee ala naxalanmana nde Aritemi batu banxin sawura xunxurine rafalama gbeti bɔnbɔxin na. Na yi tɔnɔ gbeen nan sɔtɔma a tan nun a walikε bodene xa. ²⁵ Nanara, a yi a walikε bodene birin xili, e nun naxanye yi na wali sifan ligama, a yi a fala e xa, a naxa, “N fafane, ε a kolon en nafunla sɔtɔma wanli ito nin. ²⁶ Pɔli ito feen naxan ligama, ε bata na mε, ε yi a to. A naxa, a muxune suxuren naxanye rafalama e ala ra, Ala mi ne ra mumε! A bata muxu wuyaxi mayenden, a yi e maxεtε Efesi taani be e nun fayida Asi yamanan birin. ²⁷ Fe xɔdεxεn nan na ra. En ma wanli ito fama xili naxin sɔtɔdeni nεn! En ma ala Aritemi batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi naxan batuma Asi yamanan nun dunuɲa yiren birin yi, na binyen bama a ma nεn.”

²⁸ Yamaan falani itoe mε waxatin naxan yi, e bɔɲεn yi te, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Efesi kaane gbee ala Aritemi gbo!” ²⁹ Sɔnxɔ sɔnxɔn yi te taan yiren birin yi. Yamaan yi Pɔli sigati bodene suxu, Gayi nun Arisitaraki, Masedoniya kaane. E birin gimatɔɔn yi siga ne ra yamaan malandeni. ³⁰ A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga yamaan yεtagi koni Yesu fɔxɔrabirane mi tin a siga. ³¹ Yamanan muxu gbeena ndee naxanye yi Pɔli xɔyine ra, na ndee

yi xεraan nasiga a ma, e yi a mafan a nama so yamaan yε. ³² Malanden tan yi basanxi han! Ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne yi sɔnxɔma fe gbεtε ra, amasɔtɔ e yi malanxi na feen naxanye ma, a wuyaxi mi yi sa ne kolon nεn. ³³ Yahudiyane yi muxuna nde radinma yεen na alogo a xa falan ti naxan yi xili Alesandire. Muxuna ndee yi a yεbama a xa naxan ligaxi, nayi, a yi yamaan masabari a yiin na alogo a xa falan ti. ³⁴ Koni e a kolon waxatin naxan yi, a Yahudiya nan yi a ra, e birin yi sɔnxɔ e bode xɔn ma han waxati xunkuye, e naxa, “Efεsi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

³⁵ Dɔnxεn na, taan sebeli tiin yi yamaan masabari, a naxa, “Efεsi kaane, dunuɲa muxune birin a kolon, a Efεsi taan nan Aritemi batu banxin kantanma e nun a sawuran naxan godo keli kore! ³⁶ Muxu yo mi nɔε feni itoe matandε. Nanara, ε lan nεn ε yi ε sabari. E nama fefe liga a wolonni. ³⁷ E bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se muɲaxi alane batu banxine yi, e mi en ma suxuren ɲaxalanmaan nayelexuxi hali! ³⁸ Xa mawugana nde Demetiri nun a walikεen bodene kui lan muxu yo ma, kiti banxine nun kitisane na. E xa sa e mawuga mεnni. ³⁹ Xa ε mɔn wama fe gbεtε xɔn ma fɔ ε xa a fala taan dugurenne malanni. ⁴⁰ E nama sa en kansun murutε feen na to sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra. Bayo en mi nɔε dentεge yo sε malanni ito ti xunna ma.” A yelinxini ito falε, a yamaan nasiga.

20

Pɔli Masedoniya nun Akaya yi

1 Σὸνχῶ σὸνχῶν baxina a ra, Pῶli yi Yesu fῶxῶrabirane malan. A yi e ralimaniya, a yi a ṅungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya yamanani. 2 A dangu na yamanan birin yi, a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na danguxina, a siga Girḗki yamanani, 3 a kike saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya yamanani kunkin kui, koni a to a kolon a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi a miri, a xa xετε Masedoniya kiraan xῶn ma. 4 Pirusi a dii xεμεν Sopateri Beere kaan yi siga a matideni, e nun Arisitaraki nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi Deribe kaan nun Timῶte e nun Tikiko nun Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani. 5 Ne yi siga yεεν na, e sa nxu legeden Tirowasi taani. 6 Buru Tetaren Sanla* danguxina, nxu yi dῶxῶ kunkin kui keli Filipi taani. Xii suulun danguxina, nxu yi sa bonne li Tirowasi taani, nxu yi lῶxῶ xun keden ti na yi.

Pῶli Eyutiki rakeli fena sayani

7 Simitin ṅinbanna ra, nxu yi malanxi buruni gira feen na nxu bode xῶn ma.† Pῶli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyε han kῶε tagini amasῶto a yi sigama nεn na xῶtῶn bode. 8 Nxu yi malanxi kore banxin naxan kῶε ra, lenpu wuyaxi yi menni. 9 Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na yi dῶxi kore banxin foye soden nan na. Pῶli to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna yi xi han! Xixῶnla yi gbo ayi han, a yi bira keli kore banxin

* **20:6:** Buru Tetaren Sanla: Yahudiyane yi burun donma xii solofere lεben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sariṅan kiina nde nan yi a ra. A mato Xῶrῶyaan 12.15 kui. † **20:7:** Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximenna nan na.

saxandeni. E yi sa a faxaxin li. ¹⁰ Awa, Pəli yi godo, a yi a felen a xun ma mafuren, a yi a tongo, a naxa, “E nama xamin, a niin mən a yi.” ¹¹ Na xanbi ra, Pəli mən yi te sangansoon kəe ra. A yi buruni gira, a yi a don. Pəli yi falan ti e xa han xətənni, na xanbi ra a yi siga. ¹² E siga banxulanna kəndən na, na yi e ralimaniya ki fajni.

Pəli ɲungu fena Efəsi kaane ma

¹³ Nxu yi siga Pəli yee ra kunkin kui Asosi taani, nxu yi Pəli tongoma kunkin kui denaxan yi. Amasətə, a yi sigama a sanna nan ma. ¹⁴ A to nxu li Asosi taani, nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana nde yi, naxan yi xili Mitilene. ¹⁵ Na xətən bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma han Kiyotaani. A soqe firindeni, nxu yi fa Samosi yi, a soqe saxandena, nxu sa Miletli. ¹⁶ Pəli yi a ragidi, a xa dangu Efesi taan dexən kunkin kui amasətə a mi yi waxi ti feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi mafuraxi alogo Se Xaba Singen Sanla xa a li Yerusalən taani, xa na lanje.

Pəli a ɲungu xuina

¹⁷ Pəli yi xeraan nasiga Efesi taani keli Miletli yi, a denkeleya yamaan fonne xa fa. ¹⁸ E to fa, a yi a fala e xa, a naxa, “Xabu n faan soqe singena Asi yamanani e tagi, e n kewanle kolon. ¹⁹ N bata wali Marigin xa yete magodon nun yee geni. N mən yi tərəma Yahudiyane yanfantenyaan bun. ²⁰ E a kolon a n mi e munanfan fe yo luxunxi e ma. N bata xaranna ti e xa yamani e nun e banxine yi. ²¹ N bata a rali Yahudiyane nun Girekine birin ma

a e xa e keɲaan maxete, e tubi Ala ma, e denkeleya en Marigi Yesu ma.”

²² “Nba, Alaa Niin nan sigama n na Yerusalen taani iki. Feen naxanye sa ligama n na na yi, n mi ne kolon. ²³ N naxan tun kolon fo n nɛma danguma taa yo taa, Alaa Nii Sariɲanxina n nakolonma a kasorasaan nun tɔrɔ wuyaxi n mamɛɛn yɛɛn na. ²⁴ Koni n mi n niin yatɛxi sese ra fo n bata kiraan naxan de suxu, n xa na rakamali. Marigi Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na raɲan. Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru Faɲin seren ba.”

²⁵ “Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan ti e tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Mangayaan kawandin ba e xa, e tan sese mi fa n toma sɔnɔn. ²⁶ Nanara, n na a falama e xa to yeteni, xa e tan nde yo halagi, na goronna mi fa n tan xun ma. ²⁷ Amasɔtɔ n bata Ala sagoon birin nali e ma, a sese mi fa luxi. ²⁸ E ɲɔxɔ lu e yete xɔn e nun Alaa Nii Sariɲanxina e findixi yamaan naxan birin masuxu muxuye ra. E Alaa yamaan masuxu alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a bata a sara a yete wunla ra. ²⁹ Amasɔtɔ n na kolon, n na keli e tagi waxatin naxan yi, muxu ɲaxine fama nen sodeni e tagi, e kata e yamaan kaladeni alo kankone xuruse kurun tagi. ³⁰ Muxuna ndee kelima nen e tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu foxɔrabirane xa bira e foxɔ ra. ³¹ Nanara, e lu e yee ra yi! N na e keden kedenna birin nakolonxi feen naxanye ma ɲee saxan kɔɛɛn nun yanyina yeeɛgeni, e nama ɲinan ne xɔn!”

³² “Awa, iki n bata e taxu Ala ra e nun a hinan falan naxan nɔe senben fiye e ma, a yi na keɛn fi e

ma naxan maraxi muxu sarijanxine birin xa. ³³ N mi kunfaxi muxu yo a gbeti xɔn, hanma xɛmana, hanma dugine. ³⁴ E yetena a kolon, n yeteen yii fɔxɔne nan nxu nun n lanfane makone fanxi. ³⁵ A lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n bata na birin yita ε ra wali xɔdεxε sifani ito xɔn ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ε xaxili lu ne xɔn ma. A naxa, ‘Naxan seen fima, na barayin gbo dangu a sɔtɔ muxun na.’ ”

³⁶ Pɔli to yelin falan tiyε e xa, a yi a xinbi sin e fɛma, e birin yi Ala maxandi. ³⁷ E birin yi wuga, e yi e yiin nabilin Pɔli ma, e yi a sunbu. ³⁸ A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a toma sɔnɔn, na yi e sunu kati. E sa a mati han kunki dεen na.

21

Pɔli siga fena Yerusalen taani

¹ Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi bɔxɔn na kunkin kui. Na xɔtɔn bode, nxu sa so Rɔde bɔxɔni, nxu yi keli mɛnni nxu fa Patara taani.

² Nxu yi kunkina nde li mɛn naxan yi fɔxɔ igeni gidima siga Fenisa yamanan binni, nxu yi te na kui. ³ Nxu Sipiri bɔxɔn toxina, nxu yi dangu a ra, a lu kɔmɛn fɔxɔn binni. Nxu yi siga Siriya yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin yi lanma a xa goronne ragodo dɛnaxan yi. ⁴ Nxu yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li mɛn. Nxu yi lɔxɔ xun keden ti ne fɛma. E yi a fala Pɔli xa Alaa Nii Sarijanxin sɛnbɛni, e naxa, a a nama siga Yerusalen taani.

⁵ Koni na xunsagin janxina, nxu yi keli, nxu siga. Yesu fɔxɔrabirane birin yi sa nxu mati, e nun e janxanle nun e diine han taan fari ma. Nxu yi nxu xinbi sin baan dε, nxu yi Ala maxandi mɛnni. ⁶ Na

xanbi ra, nxu yi nxu ɲungu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e tan yi xεtε e konni.

⁷ Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire taani siga Pitolome taani, nxu yi dεnkεleya muxune xɔntɔn na yi, nxu fεriɲɛn e fεma. ⁸ Na xɔtɔn bode nxu yi keli mɛn, nxu yi siga Sesariya taani. Nxu yi sa so Filipi Xibaru Fajɲi Raliin konni naxan yi na muxu sugandixi soloferene ye.* ⁹ Dii tεmε fututare rasɔlɔnxi naanin yi Filipi yii, ne yi nabiyaa falane tima. ¹⁰ Nxu xi dando tixin na, nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa sa keli Yudaya yi. ¹¹ A yi fa nxu fεma, a yi Pɔli a tagi xidin tongo, a yi a ye tε sanne nun a yiine xidi na ra, a naxa, “Alaa Nii Sariɲanxin naxa, ‘Yahudiyane tagi xidini ito kanna xidima ikiini Yerusalɛn taani, e a so siya gbetene yii.’ ”

¹² Nxu na mε waxatin naxan yi, nxu birin yi Pɔli mafan, a a nama siga Yerusalɛn taani. ¹³ Koni a yi nxu yabi, a naxa, “Nanfera ε wugama han ε n bɔɲɛn kala? Amasɔtɔ n yitɔnxi na a ra e xa n xidi Yerusalɛn taani, e yi n faxa Marigi Yesu xinla fe ra.” ¹⁴ A to mi tin nxɔ falan suxε, nxu mi kankan a ma, nxu yi a fala, nxu naxa, “Marigin sagoon xa liga.”

¹⁵ Na lɔxɔne to dangu, nxu yi nxu yitɔn, nxu yi siga Yerusalɛn taani. ¹⁶ Yesu fɔxɔrabirana ndee yi nxu mati keli Sesariya taani. E yi nxu xali Menason Sipiri kaan konni, nxu yi lan nxu xa yigiya dεnaxan yi. Yesu fɔxɔrabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

Pɔli yi Yaki xɔntɔn

* **21:8:** A mato Xεrane 6.5 nun Xεrane 8.5-40 kui.

17 Nxu Yerusalēn taan li waxatin naxan yi, dēnkēleya muxune yi nxu yisuxu sēwani. 18 Na xōtōn bode, nxu nun Pōli yi siga Yaki xōntōndeni. Dēnkēleya yamaan fonne birin yi malanxi na yi. 19 Pōli yi e xōntōn, a yi a wanla birin dētēgen sa e xa Ala feen naxanye ligaxi siya gbētene tagi. 20 E na mē waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pōli xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyān wuli wuyaxi bata dēnkēleya, e birin mōn tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni. 21 Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyān naxanye birin siya gbētene yē, a i ne xaranma e xa xētē Musaa sariyan fōxō ra, a e mōn nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu. 22 En fa nanfe ligan nayi? Amasōtō sikē yo mi na, e a mēma nēn, a i bata fa. 23 Nanara, nxu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xēmē naanin be naxanye bata e dē ti Ala xa. 24 Siga e fōxō ra, ε sa ε rasarijan ε bode xōn ma. I mōn xa e saren fi, alogo e xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nēn, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a jōndi mi e sese ra, koni a i fan yētēen Musaa sariyane suxi. 25 Koni siya gbētēn naxanye tan bata dēnkēleya, nxu bata nxō miriyane sēbē, nxu yi a rasiga ne ma. Nxu naxa, e xa e yētē ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna.”†

26 Na xōtōn bode, Pōli yi na xēmēne tongo e yi rasarijan e bode xōn ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a xa a fala e xa e sarijan lōxōne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e

† 21:25: A mato Xerane 15.20 kui.

keden kedenna birin xa.

Pəli suxu fena Ala Batu Banxini

²⁷ Soge solofereden ɲanmatəna, Yahudiyān naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pəli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu. ²⁸ E sənxə sənxə, e naxa, “Isirayila muxune, ε nxu mali. Xεmɛni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yεtεen bata Girekine raso Ala Batu Banxini, e yi na sariɲanna kala.” ²⁹ E ito falaxi nɛn bayo e bata yi Tirofime Efesi kaan to a fəxə ra taani, e yengi yi a ma a Pəli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

³⁰ Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pəli suxu, e yi mini a bubue Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so dεene ragali keden na. ³¹ Yamaan yi waxi Pəli faxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sənxə sənxən Yerusalɛn taan yiren birin yi. ³² Sofa mangan yi sofane nun sofa kεmɛn kuntigine xili, e siga e giyε yama gbeen fεma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pəli bənbε. ³³ Sofa mangan yi sa Pəli suxu, a yi e yamari, a e xa a xidi yəlxənxən firin na. Na xanbi ra, a yi maxədinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi. ³⁴ Koni muxuna ndee yi sənxəma fena nde ra, bonne sənxəma fe gbεtε ma. Sofa mangan mi yi sese yεε toma sənxə sənxəni. Nayi, a yi yamarin fi a e xa siga Pəli ra yire makantanxini. ³⁵ Pəli to e banxin te dεen li, fə sofane xa yi fa a tongo nɛn, e siga a ra amasətə yamaan yi ɲaparaxi. ³⁶ Yamaan

birin yi biraxi a fəxə ra, e sənxəma, e naxa, “A xa faxa!”

Pəliyi a yete yeba

³⁷ E yi sigama Pəli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan xa, a naxa, “I tinje ba n xa falana nde ti i xa?” Sofa mangan yi a maxədin a naxa, “I Girəki xuiin məma? ³⁸ Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutədeni, a siga yenge so muxu wuli naaninna ra tonbonni?” ³⁹ Pəli yi a yabi, a naxa, “Yahudiyən nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurena nan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa.”

⁴⁰ Sofa mangan yi tin. Nanara, Pəli yi keli a ti banxin te deən na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pəli yi falan ti e xa Heburu xuini.

22

¹ A naxa, “Ngaxakedenne nun n fafane, ε tuli mati, n xa n xənbə ε xa!” ² E to a mə a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pəli yi siga falan ma, a naxa, ³ “Yahudiyən nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyeli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan yi n fan yi alo ε tan birin kii naxan yi to. ⁴ N fan yi Yesu a Kiraan muxune beşənxənyama han n yi e faxa. N yi xəməne nun paxanle suxuma, n yi e sa kason na. ⁵ Saraxarali Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n seren be nən na ma, amasəto n kədin sətə e ra nən, siga en ngaxakeden Yahudiyane ma Damasi taani. Nanara, n yi siga na

yi muxuni itoe suxu xinla ma, n yi e xidi, n xεε e ra Yerusalen taani e ρaxankatadeni.”

Pəli yi a tubi feen fala

Xεrane 9.1-19, 26.12-18

⁶ “Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, n bata yi maso Damasi taan na, tεε dεge gbeen yi ti n ma mafuren keli kore! ⁷ N bira bəxəni. N fala xuiin mε, a naxa, ‘Səli, Səli, i n bεsənχənyama nanfera?’ ⁸ N yi a maxədin, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu Nasareti kaan nan n tan na, i naxan bεsənχənyama iki!’ ⁹ Muxun naxanye yi n fəxə ra, ne fan yi na tεε dεgen to. Koni naxan yi falan tima n xa, e mi na xuiin mε. ¹⁰ N yi maxədinna ti, n naxa, ‘Marigina, n xa nanfe liga?’ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Keli, i siga Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin liga fe ra, ne birin sa falama i xa nən menni.’ ¹¹ Na tεε dεge gbeen yi n danxu, na ma, n lanfane yi n yii rasuxu e siga n na Damasi taani.”

¹² “Awa, xεmεna nde yi na yi, naxan yi xili Ananiyasi. Muxu təgəndiyaxin nan yi a ra, a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyan naxanye birin yi dəxi menni, ne yi a binyaxi kati! ¹³ Na yi fa, a ti n dεxən, a naxa, ‘Ngaxakedenna Səli, seen to fa!’ N yi toon ti keden na, n yi a tan to. ¹⁴ A yi a fala, a naxa, ‘Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa a sagoon kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to, i yi a xuiin yεtεen mε. ¹⁵ Amasətə i bata feen naxanye to, i yi a mε, i findima nən na seren na muxune birin xa. ¹⁶ Awa, i fa nanse mamεma iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine birin xa ba i ma, i yi a maxandi a xinli.’ ”

Pɔli a xerayana siyane ma

17 “N xetexina Yerusalɛn taani, n yi Ala maxandima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, n yi fe toon ti alo xiyena. 18 N yi Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, ‘I mafura, i keli Yerusalɛn taani keden na, amasɔtɔ i sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na suxuma.’ 19 N yi a yabi, n naxa, ‘Marigina, e a kolon yati a n yi sigama salide banxine yi, naxanye dɛnkɛleyaxi i ma, n yi ne sa kason na, n yi e bɔnbɔ. 20 E to yi i serena Etiyɛn faxama, n tan yetɛɛn yi na, n tin nɛn. Naxanye yi a faxama, n tan nan yi ne dugine kantanma.’ 21 Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Siga, amasɔtɔ n na i rasigama nɛn siya gbɛtɛne ma yire makuyene yi.’ ”

22 Yamaan yi e tuli mati Pɔli xuiin na han a yi na fala. E yi sɔnxɔ fɔlɔ kati, e naxa, “A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a ra a nii ra!” 23 E yi sɔnxɔma, e e domane wolima kore, e gbangbanni te. 24 Romi sofa mangan yi yamarin fi, a e xa so Pɔli ra yire makantanxini. A naxa, a e xa a bulan, e yi a maxɔdin alogo a xa a kolon yamaan sɔnxɔma a ma feen naxan ma. 25 Koni e to a xidi a bulan xinla ma, sofa kɛmɛn kuntigin naxan yi tixi na, Pɔli yi na maxɔdin, a naxa, “A daxa ε xa Romi dugureнна nde bulan hali ε munma naxan makiti singen?”

26 Sofa kɛmɛn kuntigin na mɛ waxatin naxan yi, a yi siga sofa mangan fɛma, a yi na fala, a yi a maxɔdin, a naxa, “I nanfe ligɛ? Romi dugureнна nde nan xɛmɛni ito ra!” 27 Nanara, sofa mangan yi siga, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, “A fala n xa, xa Romi dugureнна nde nan i tan na?” Pɔli yi a yabi, a naxa, “ɔn, a tan nan nde n na.” 28 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “N gbeti gbeen nan baxi, n findi

Romi dugureнна ra.” Pəli yi a yabi, a naxa, “Koni n tan barixi Romi dugurenyaan nin.”

²⁹ Muxun naxanye yi a bulanma nun alogo a xa falan ti, ne yi keli a fema keden na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan yi, a bata yi Romi dugureнна nde xidi yəlxənxəнна ra nun, na fan yi gaxu.

Yahudiyane yi Pəli makiti

³⁰ Yahudiyane yi Pəli kansunma feen naxan na, sofa mangan yi waxi na kolon feni. Nanara, na xətən bode, e yi Pəli fulun. Sofa mangan yi saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan yamari, e yi e malan. Na xanbi ra, a yi Pəli ti e yetagi.

23

¹ Pəli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa, “Ngaxakedenne, n feen naxanye ligaxi Ala yεε xəri han to, n mi n yetε yalagima ne ra.” ² Muxun naxanye yi tixi Pəli fema, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi ne yamari, a e xa Pəli dεen garin. ³ Pəli yi a fala a xa, a naxa, “Ala i fan bənbəma nən, i tan naxan luxi alo banxin naxan fari mafixa, koni a kuiin ləxi. I dəxi n makitideni sariyan xən. Koni i tan sariyan kalama amasətə i bata yamarin fi, a e xa n bənbə!” ⁴ Muxun naxanye yi Pəli fema, ne yi a fala a xa, e naxa, “I Alaa Saraxarali Kuntigi Singen nan konbima na ra.” ⁵ Pəli yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi a kolon a Saraxarali Kuntigi Singen nan a ra. Amasətə a səbexi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama fala naxin ti i ya yamaan mangan ma.’* ”

* 23:5: Xərxəyaan 22.27

⁶ Pɔli yi a kolon, a Saduse muxune nun Farisi muxune nan yi na yamaan na. A yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa yamaan tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, Farisi muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun na a ra. E n makitima bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nɛn sayani!” ⁷ A na falaxina, Saduse muxune nun Farisi muxune yi fɔɔ e bode matandɛ, yamaan yi taxun. ⁸ Saduse muxune yi a falama, e naxa, a muxune mi kelima sayani, e mɔn naxa, a malekane mi na hanma sɛnbɛ totarene. Koni Farisi muxune tan yi laxi ne birin na. ⁹ Nanara, sɔnxɔ sɔnxɔ gbeen yi keli. Awa, sariya karamɔxɔna ndee yi keli Farisi muxune yɛ, e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe ɲaxi yo toxi xɛmɛni ito a fe yi. Yanyina nde, sɛnbɛ totarena nde hanma malekan falan ti a xa nɛn yati!”

¹⁰ Matandin yi gbo ayi han sofa mangan yi gaxu, a e nama Pɔli yibɔ dungi dungi na. Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pɔli tongo yamaan tagi, e siga a ra yire makantanxini.

¹¹ Na kɔɛɛn na, Marigin yi mini Pɔli xa, a naxa, “I wɛkile! I sereyaan bama n xa nɛn Romi taani alo i a liga Yerusalɛn taani kii naxan yi.”

E yanfan so Pɔli ma

¹² Na xɔtɔn bode, Yahudiyane yi e malan e lan a ma, e yi e kɔɔ, a e mi donseen donma, e mi igen minma fɔ e Pɔli faxa. ¹³ Naxanye na feni tɔn, e dangu muxu tonge naanin na. ¹⁴ Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine nun fonne fɛma, e naxa, “Nxu bata nxu kɔɔ, a nxu nama sese don fɔ nxu Pɔli faxa. ¹⁵ Awa, nayi ɛ tan nun kitisa yamaan xa xɛraan nasiga Romi sofa mangan ma, a a xa Pɔli

rafa ε ma alogo ε xa a fe fεsεfεsε. Nxu yitɔnxi nxu xa a faxa benun a xa be li.”

¹⁶ Koni Pɔli magilena dii xεmεn na yanfan mεxina, a yi siga yire makantanxini, a sa feni ito fala Pɔli xa. ¹⁷ Na xanbi ra, Pɔli yi sofa kεmεn kuntigina nde xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a ra sofa mangan fεma, a waxi falana nde ti feni a xa.” ¹⁸ A yi a tongo, a siga a ra sofa mangan fεma, a yi a fala a xa, a naxa, “Pɔli naxan kasoon na, na nan n xilixi, a yi a fala n xa, a naxa, a n xa fa banxulanni ito ra i fεma amasɔtɔ a waxi fena nde fala feni i xa.”

¹⁹ Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a siga a ra a danna, a sa a maxɔdin, a naxa, “I nanfe falama n xa?” ²⁰ Banxulanna yi a fala a xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila e xa i mafan, a i xa Pɔli rasiga kitisa yamaan ma alogo e xa a fe fεsεfεsε. ²¹ Koni i nama i tɔli mati ne ra amasɔtɔ e dangu muxu tonge naanin na naxanye luxunxi Pɔli yεε ra. E birin bata e kɔlɔ, a e nama sese don, e nama e min, han e yi a faxa. E yitɔnxi na nan ma iki. E i ya yamarin nan tun legedenma.” ²² Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa fa fala i bata na yεba n xa.” A banxulanna yiba, a yi siga.

Pɔli yi rasiga Felisi ma

²³ Sofa mangan yi sofa kεmεn kuntigi firin xili, a naxa, “E sofa kεmε firin tongo, e nun soo kan tonge solofere nun tanba kan kεmε firin. E ne yitɔn, siga Sesariya taani to kɔεεn na dεge waxatin na dangu.

²⁴ E fa soona ndee ra Pɔli tongo xinla ma, alogo a xa sa yamana kanna Felisi konna li bɔɔne xunbenli.”

²⁵ Na xanbi ra, a kedin seβε, a naxa, ²⁶ “N tan Kilɔdi

Lisiyasa bata i tan Felisi yamana kan faɲin xəntən. ²⁷ Yahudiyane xəmɛni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxa. N to a kolon a Romi dugureнна nan a ra, nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi. ²⁸ E a kansunma feen naxan na, n yi waxi na kolon feni. Nanara, n siga a ra e kitisa yamaan fɛma. ²⁹ N yi a to, a e a kansunma e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo ligaxi, a faxɛ feen naxan ma hanma e a sɛ kasoon na feen naxan ma. ³⁰ Koni n to a mɛ a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a rasiga i ma keden na. N mən yi a kansun muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan fɛma.”

³¹ Yamarin naxan fi sofane ma e yi na liga. E yi Pɔli tongo, e siga a ra Antipatiri taani. ³² Na xətən bode sofaan naxanye siga e sanni, ne yi xɛtɛ yire makantanxini. Soo kanne yi Pɔli tongo. ³³ E yi siga Pɔli ra Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e kɛdin fan so a yii. ³⁴ Yamana kanna yi kɛdin xaran, a Pɔli maxɔdin a kelixi yamanan naxan yi. A a kolon waxatin naxan yi, a a kelixi Silisi yamanan nin, ³⁵ a naxa, “I kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n na n tuli matima nɛn i ya fe ra na waxatini.” Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune xa Pɔli mara yamana kan banxini.

24

Yahudiyane yi Pɔli kansun

¹ Soge suulun danguxina, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga Sesariya taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu xun mayɛngɛn naxan xili Teritule. Ne yi e mawuga Pɔli fari yamana

kanna yεtagi. ² E to Pōli maxili, Teritule yi Pōli kansun fōlō falani itoe yi, a naxa, “Felisi manga fajina, nxu bōɲε xunbeli gbeen naxan sōtōma i barakani, e nun i feen naxanye yitōnxi i ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen na, ³ nxu fe fajin naxanye birin sōtōma i yii waxatin birin e nun yiren birin yi, nxu barikan birama i xa na ra, manga Felisi. ⁴ Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo. Nanara, n na i mafanma, yandi i tuli mati nxu dεntεge xuiin na ndedi. ⁵ Nxu bata xεmεni ito to, muxu tōrō gbeen na a ra naxan sōnxō sōnxōn nakelima Yahudiya yamaan yε dunuɲa yiren birin yi. A tan nan Yesu Nasarεti kaana dinan yεeratiin na. ⁶ A mōn bata kata a xa Ala Batu Banxina sariɲanna kala. Nanara, nxu a suxi. A xōnla yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxō sariyan kii naxan yi. ⁷ Koni sofa mangana, Lisiya yi fa a tongo nxu yii karahanni. ⁸ Na xanbi ra, a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i fεma. Xa i xεmεni ito maxōdin, i yεtεna a kolonma nεn nxu a kansunma feen naxan birin na.” ⁹ Yahudiyane fan yi tin na falan ma, e naxa, a ɲōndi nan na birin na.

Pōli yi a xōnba Felisi yεtagi

¹⁰ Yamana kanna yi Pōli yamari, a a xa falan ti. Pōli yi a fala, a naxa, “N na a kolon, a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na xabu ɲεε wuyaxi. Nanara, n na n xōnbama i yεtagi xaxili ragidini. ¹¹ I yεtεεn nōε a kolonɲε nεn yati, a munma dangu xi fu nun firin na singen xabu n siga Yerusalen taani Ala batudeni. ¹² E mi n lixi Ala Batu Banxini muxε matandide yi, hanma yamaan kui sodeni salide banxine yi hanma yire gbεtε yi taani. ¹³ E n

kansunma feen naxanye ra iki, e mi nɔɛ na ɲɔndin yite i ra. ¹⁴ N na n tiye na ra i yetagi fa fala a n na n benbane Ala nan batuma Yesu a Kiraan xɔn e a falan naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu, feen naxan birin seɓɛxi Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin na. ¹⁵ Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi kii kedenna nin, a faxa muxune kelima nen sayani, tinxin muxune nun tinxintarene birin. ¹⁶ Nanara, n na n fanga beren ligama waxatin birin, alogo n nama n yete yalagi Ala yetagi e nun muxune yetagi.”

¹⁷ “N bata yi ɲɛ dando ti n mi Yerusalɛn taan li. Koni iki, n sigaxi Yerusalɛn taani nen alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa yiigelitɔne xa. N mɔn yi saraxane ba Ala xa. ¹⁸ N bata yi n yete rasarijan, e n li Ala Batu Banxini na ligadeni waxatin naxan yi. Gali mi yi n fema, sɔnxɔ sɔnxɔn mi yi na. ¹⁹ Koni Yahudiyɛn naxanye kelixi Asi yamanani, ne nan yi lanma e xa fa i yetagi n kansundeni, xa fena nde e kui n xili ma. ²⁰ Xanamu, muxun naxanye be, ne xa a fala n kalan naxan tixi, n yi tixi kitisa yamaan yetagi waxatin naxan yi. ²¹ Fɔ n falan naxan tixi e tagi n xuini texin na, n naxa, ‘E n makitima to bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nen sayani!’ ”

²² Felisi naxan yi Yesu a Kiraan kolon ki faɲi, na yi falani so, a yi a fala e xa, a naxa, “Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan yi, n yi i ya kitin bolon.” ²³ A yi a fala sofa kɛmen kuntigin xa, a xa Pɔli kantan kasoon na, a yi a xɔnbejin ndedi, a e mɔn nama tondi a xɔyine xa a mali a makone ra.

Pɔli Felisi nun Dirusila yetagi

²⁴ Xi dando danguxina, Felisi nun a paxanla Dirusila yi fa, Yahudiya paxanla nan yi na ra. Felisi yi xeraan nasiga Pɔli xilideni, a yi a tuli mati a falan na lan denkeleyaan ma Alaa Muxu Sugandixin ma Yesu. ²⁵ Koni Pɔli yi falan tima waxatin naxan yi lan tinxinna nun yete suxun nun kiti famatona fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A yi a fala a xa, a naxa, “Siga singen, xa waxati sa lu n yii, n na i xile.” ²⁶ A mon yi waxi a xon a Pɔli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi a xilima waxatin birin alogo e xa batu.

²⁷ Neɛ firin danguxina, Pɔrusu Fesitu yi doxo yamana kanyani Felisi funfuni. Felisi yi waxi a xon ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli lu kasoon na.

25

Pɔli Fesitu yamana kannayetagi

¹ A faan xii saxanna yamanani, Fesitu yi keli Sesariya taani siga Yerusalen taani. ² Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne yi e mawuga Pɔli fari. ³ E yi Fesitu mafan a a xa e rafan feen liga, a yi fa Pɔli ra Yerusalen taani. E bata yi yanfan so a ma nun, e yi wama a faxa feni kira yi. ⁴ Fesitu yi e yabi, a naxa, “Pɔli maraxi kasoon na Sesariya taani, n tan fan yeteen mi buma, n siga na yi. ⁵ Xa a fe paxi ligaxi, e yeratina ndee xa siga n foxo ra Sesariya taani, e sa a kansun.”

⁶ Fesitu yi lu e fema xii solomasexe han fu yate, na xanbi ra, a siga Sesariya taani. Na xoton bode, a yi doxo kiti sadeni, a yi e yamari, a e xa Pɔli raso.

⁷ Pɔli na li waxatin naxan yi, Yahudiyan naxanye

yi kelixi Yerusalen taani, ne yi ti a rabilinni, e fe jaxi wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nɔɛ naxanye jɔndin mayite. ⁸ Koni Pɔli yi a yete xɔnba, a naxa, “N mi kala yo tixi Yahudiyane sariyan ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi Manga Gbeen ma.”

⁹ Fesitu yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa siga Yerusalen taani, i sa makiti feni itoe ma n yetagi na yi ba?” ¹⁰ Pɔli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a lan n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi Yahudiyane ra hali alo i yetena a kolon kii naxan yi. ¹¹ Xa n bata tinxintareyaan liga hanma fe gbete, n faxe naxan ma, n mi tondima n xa faxa. Koni itoe wulen nan sama n xun ma. A mi daxa muxu yo xa n so e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi taani!”

¹² Fesitu yelin falan tiye a maxadi muxune xa waxatin naxan yi, a yi Pɔli yabi, a naxa, “I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma, i sigama nen Manga Gbeen yetagi!”

Pɔli yi ti manga gbete yetagi

¹³ Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun Berinisi yi siga Fesitu xɔntɔndeni Sesariya taani. ¹⁴ E to yi xii wuyaxi radanguma na, Fesitu yi Pɔli a fe yeɓa Mangan xa, a naxa, “Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon na. ¹⁵ N siga Yerusalen taani waxatin naxan yi, Yahudiyane saraxarali kuntigine nun yamaan fonne mawugan sa nen a fari, a n xa a yalagi. ¹⁶ Koni n yi a fala e xa, n naxa, Romi kaane mi darixi muxun faxe benun e nun a kansun muxune xa ti kitisaan yetagi a yi a yeɓa.

¹⁷ Nanara, e birin yi fa n fəxə ra be. N mi bu tixi n yi a makiti fələ na xətən bode, n yamarin fi a e xa fa xemən na. ¹⁸ A kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen naxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese ra ¹⁹ fə e to lu e bode matandε e dinana fe ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxa, koni Pəli naxan ma fe falama a a bata keli sayani. ²⁰ N tan mi yi a kolon n naxan ligε matandī sifani ito yi. Nanara, n yi Pəli maxədin, xa a yi wama siga feen nin Yerusalən taani alogo a xa sa makiti feni ito ra mənni. ²¹ Koni Pəli yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yətagi Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen ma.”

²² Agiripa yi a fala Fəsitu xa, a naxa, “N fan waxi xeməni ito xuiin namε feni.” Fəsitu yi a yabi, a naxa, “I a xuiin namεma nən tila.”

²³ Na xətən bode Agiripa nun Berinisi yi fa, yama gbeen biraxi e fəxə ra binyeni. E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu gbeene yi siga malan banxini. Fəsitu yi yamarin fi, a e xa fa Pəli ra. ²⁴ Fəsitu yi a fala, a naxa, “Manga Agiripa nun muxun naxanye birin nxu dεxən ma be, ε bata xeməni ito to Yahudiya yamaan birin mawugan saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalən taani. E birin yi lu sənχə sənχε, e naxa, a a mi lan a xa lu a nii ra sənən. ²⁵ Koni n mi fefe toxi a faxε naxan ma. Koni a yətən bata Romi Manga Gbeena fe fala. Na nan a toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga. ²⁶ Koni fala kəndε yo mi n yii n naxan sɛbɛma Manga Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ε yətagi katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en na yelin a fəsɛfəsɛdeni, n nəɛ fena nde sɛbɛ nən. ²⁷ Amasəto

n tan yeε ra yi, a mi lan n kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fɔ n na a yeβa a kalan naxan tixi.”

26

Pɔli yi a yeε xɔnba

¹ Agiripa yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Waxatini i yii i falan ti i yeε a fe yi.” Pɔli yi a yiini te, a yi a yeε xɔnba iki:

² A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n kansunma feen naxanye ra, n sɛwaxi to, n xa ti i yeβagi n xɔnbadeni i xa lan ne birin ma. ³ Amasɔtɔ i Yahudiyane namunne nun matandine birin kolon ki faɲi. Awa yandi, n bata i mafan, i tuli mati n na ki faɲi.”

⁴ “Yahudiyane birin n sɔnna kolon xabu n dii ɲɔreyani. Xabu a fɔlɔni, n na n ma siimayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalɛn taan nin. ⁵ E n kolon xabu to mi a ra. E nɔɛ sereyaan bɛ nɛn, xa e sa wa, fa fala n yi Farisi muxune nan ye, naxanye findixi nxɔ dinan dina xɔnxɔnne ra. ⁶ Ala en benbane tuli sa naxan na, n yigi saxi na nin. Na nan a ligaxi, e n makitima iki. ⁷ En bɔnsɔn fu nun firinne birin yigi saxi na tuli sa rakamalixin nan to fe yi, e nɛma Ala batuε kɔɛɛn nun yanyin na e sɔbɛɛn birin na. Mangana, Yahudiyane n kansunma na yigin nan ma fe ra. ⁸ Nanfera ε tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima nɛn sayani?”

⁹ “N tan fan ma miriyani, n bata yi a ragidi nun n xa Yesu Nasarɛti kaan xinla yeɲge. ¹⁰ N na nan liga Yerusalɛn taani. N nɔɔn sɔtɔ saraxarali kuntigine ra, n yi muxu sariɲanxi wuyaxi sa kasoon na. E na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi. ¹¹ N

yi e naxankatama salide banxine birin yi sanja ma wuyaxi. N yi e karahanma e xa e Marigin nayeleftu. N ma xɔlɔn yi gbo ayi e xili ma han n yi e beɛɛnɔnya yamana gbɛtɛne taane yi.”

Pɔli yi a tubi feen fala

Xɛrane 9.1-19 nun 22.6-16

¹² “Na ma, lɔxɔna nde, n yi siga Damasi taani saraxarali kuntigine nɔɔn nun e tinna ma. ¹³ Mangana, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti nxu nun n fɔxɔrabirane ma keli kore, a dɛgɛn yi gbo sogen xa. ¹⁴ Nxu birin yi bira bɔxɔni. N yi xuina nde mɛ Heburu xuini naxan yi a falama n xa, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n beɛɛnɔnyama nanfera? A xɔdɔxɔ i tan ma, i tondi i gbɛngbɛn muxun bun alo turana.’ ¹⁵ N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu nan n tan na, i naxan beɛɛnɔnyama. ¹⁶ Koni keli, i ti. N minixi kɛnɛnni i xa nɛn alogo i xa findi n ma walikɛɛn na, i feen naxanye toxi n ma fe yi to, i findi ne seren na e nun n naxanye yitama i ra. ¹⁷ N ni i ratangama nɛn i ya yamaan ma e nun siya gbɛtɛne, n na i xɛma naxanye ma ¹⁸ alogo i xa sa e yɛɛne rabi, i yi e ba dimin nun Setana nɔɔn bun ma, i fa e ra Alaa kɛnɛnna ma. Xa e dɛnkɛlɛya n ma, e yulubi xafarin sɔtɔma nɛn, e lu Ala muxu sarijanxine yɛ.’”

Pɔli yi a wanla fe fala

¹⁹ “Nanara, Manga Agiripa, n fe toon naxan ti keli kore, n mi na matandi. ²⁰ N yi kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalɛn kaane nun Yudaya kaane birin nun siya gbɛtɛne fan tagi. N yi a fala

e xa, n naxa, e xa e xun xanbi so e hakene yi, e fa Ala ma, e kewanle yi a yita fa fala a e bata tubi. ²¹ Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na nan ma, e kata n faxa feen na. ²² Koni Ala n malima nen han to, n mən be alogo n xa sereyaan ba birin xa, muxudin nun muxu gbeena. N mi sese falama fə nabine nun Musa bata yi naxan fala nun lan fe famatəne ma. ²³ E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi tərəma nen, a findi muxu singen na naxan kelima sayani, a yi kənenna rali a yamaan nun siya gbetene ma.”

²⁴ Awa, Pəli to yi a yete xənbama na kiini, Fəsitu yi a fala a xuini texin na, a naxa, “Pəli, seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata seen naso i yi!”

²⁵ Pəli yi a yabi, a naxa, “Fəsitu, muxu fajina, se mi soxi n yi. N jəndin nun lənnin nan falama i xa.

²⁶ Amasətə Manga Agiripa feni ito kolon, nayi n nəe falan tiye a xa nen xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon ki fajni, bayo e mi rabaxi luxunni.

²⁷ Manga Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a kolon a i bata la e ra!”

²⁸ Agiripa yi Pəli yabi, a naxa, “I n finde Yesu mantonna ra waxatidini ito yi ba?” ²⁹ Pəli yi a yabi,

a naxa, “Xa waxatin xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na Ala maxandima nen i tan xa e nun naxanye birin tuli matixi n na to, alogo e xa lu alo n tan kii naxan yi to, ba yəlxənni itoe ra!”

³⁰ Na xanbi ra, mangan nun yamana kanna nun Berinisi nun muxun bonne birin yi keli, ³¹ e to yi minima, e yi lu a fale e bode xa, e naxa, “Xəmeni ito mi fefe ligaxi a faxe naxan ma hanma a sama kasoon na naxan ma.” ³² Agiripa yi a fala Fəsitu xa, a naxa, “Xa xəmeni ito mi yi maxandin ti nun

a Romi Manga Gbeen xa a makiti, en yi a bejinma nen nun.”

27

Pɔli yi siga Romi taani

¹ E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Pɔli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kemɛn kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeena sofane ye. ² Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanan fɔxɔ igen taa deɛne nan na. Arisitaraki yi nxu fɔxɔ ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.

³ Na xɔtɔn bode nxu yi sa so Sidɔn taani. Awa, Yuliyusi yi fe fajin naba Pɔli xa, a tin a xa siga a xɔyine fema fanda fendeni. ⁴ Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini denaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma. ⁵ Nxu yi fɔxɔ igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanan dexɔn ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani. ⁶ Sofa kemɛn kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.

⁷ Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bɔxɔn li fɔxɔ igen tagi tɔrɔni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mɛn binni, na yi a liga nxu siga Kireti bɔxɔn bode fɔxɔn na fɔxɔ igen tagi, nxu yi dangu Salemonɛ gemɛn yetagi. ⁸ Nxu yi dangu xareyaan dexɔn tɔrɔni, nxu yi yirena nde li denaxan yi xili Tide Fajina Lase taan dexɔn ma.

⁹ Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a liga

Pɔli yi e rakolon, ¹⁰ a naxa, “Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yeteen ma.”

¹¹ Koni sofa kemēn kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kannu xuiin na dangu Pɔli a falan na. ¹² Bayo na bɔxɔni, kunki tiden mi yi fan jemēn nadanguden na, muxu wuyaxi yi waxi kata feni, a nxu xa siga Kirēti bɔxɔn kunki ratideni jemēn nadangudeni denaxan xili Fenixi, denaxan yee rafindixi sogegododen ma.

Foye gbeena fe fɔxɔ igen xun ma

¹³ Foyedin yi fɔlɔ fe keli yiifanna ma. E yi e miri, a e waxɔn feen bata liga e xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigē Kirēti bɔxɔn de. ¹⁴ Koni mafuren, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kɔmēn ma foyena.” ¹⁵ Na foyen yi kunkin tuntun. E mi yi nɔe kunkin natiye. Nxu yi a lu foyen yi siga nxu ra. ¹⁶ Nxu yi dangu bɔxɔna nde dexɔn, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na mēni. Nxu yi kata gbeen ti nxu xa marakantan kunkidin nate kunkin fari. ¹⁷ E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa bɔnbɔ Sirite jemēnsin gbiliginle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sigē nxu ra. ¹⁸ Foyen yi nxu bɔnbɔ ki fari. Na xɔtɔn bode, e yi goronne ramini fɔlɔ kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni. ¹⁹ A soge saxandeni, kunki ragine yeteen yi kunkin nagi seene rawoli ayi igeni. ²⁰ Xii wuyaxi nxu mi sogen to hanma

sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi nen tun. Dɔnxɛn na nxu yi yigitɛgɛ, a nxu mi fa kisima.

²¹ A bata yi xii wuyaxi ti e mi e dɛge. Pɔli yi keli, a ti muxune tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, ɛ yi lanma nun ɛ yi n xuiin suxu ɛ mi keli Kireti bɔxɔni. ɛ mi yi kalan nun bɔnɔ gbeenii itoe sɔtɔma nun. ²² Nba, iki n na ɛ mafanma nen, ɛ xa ɛ wɛkile. Muxu yo mi faxama, kunkin nan tun kalama. ²³ Amasɔtɔ n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a maso n na to kɔɛɛn na. ²⁴ A yi a fala n xa, a naxa, ‘Pɔli, i nama gaxu! A fɛɛ mi na fɔ i xa ti Romi Manga Gbeen yɛtagi. Ala bata i sigati bodene birin fan niin fi i ma a hinanni.’ ²⁵ Nanara, ngaxakedenne, ɛ wɛkile amasɔtɔ n bata dɛnkɛɛya Ala ma, a a ligama nen alo a falaxi n xa kii naxan yi. ²⁶ Koni en sa dinma nen bɔxɔna nde ra igen tagi.”

²⁷ Awa, foyen yi nxu rasigama Adiriyatike fɔxɔ igen xun ma a xi fu nun naanindenii, kɔɛ tagini, kunki ragine yi sike a nxu bata maso xareyaan na. ²⁸ E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke yɛ tonge naanin. E sigaxina ndedi, e mɔn yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke yɛ tonge saxan nan lixi. ²⁹ E yi gaxu, a kunkin nama a din gɛmɛne ra. Nanara, e kunkin nati wure naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E digi kuye baan na. ³⁰ Kunki ragine yi waxi keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin nagodo igen xun ma. E a liga alo e yi kunkin nati sena ndee nan nagodoma kunkin yɛɛ ra igeni. ³¹ Koni Pɔli yi a fala sofa kɛmɛn kuntigi gbeen nun sofane xa, a naxa, “Xa kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, ɛ mi kisima.” ³² Nanara, sofane yi maratanga kunkidin

xidi lutine rasege ayi, a sin igeni.

³³ Kuye baan masoxina, Pɔli yi e birin mafan a e xa donseen don, a naxa, “A xii fu nun naaninna nan to, ε legeden tiini han iki ε munma donse don.

³⁴ Nanara, n na ε mafanma, alogo ε xa donseen don, bayo ε makona a ma ε kisi. Hali xun sexe kedenna ε tan sese mi bɔnɔma a yi.”

³⁵ Pɔli yelin falan tiye waxatin naxan yi, a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa e birin yeε xɔri, a buruni gira, a a don fɔɔ. ³⁶ Bonne fan yi e wekile, e birin yi donseen don. ³⁷ Nxu tan naxanye birin yi kunkin kui, muxu kemε firin muxu tonge solofere muxu sennin. ³⁸ E birin lugo waxatin naxan yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin xa yelefu ayi.

Kunkin kala fena

³⁹ Kuye to yiba, kunki ragine yi bɔxɔn naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa igen to soxi bɔxɔn kui meɲensin yirena nde yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga meɲensinna ma, xa e nɔε. ⁴⁰ E yi kunkin nati wurene fulun, e yi e lu fɔxɔ igeni. E mɔn yi kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yeε ra. Foyen yi lu kunkin nasige xareyaan binni. ⁴¹ Koni kunkin yi sa ɲemɛnsinna gbiligbinla li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa nɔε sigε. Walanna senben yi a xanbin kala.

⁴² Sofane yi lan a ma, a e xa kaso ra muxune birin faxa alogo muxu yo nama a futuxulu, a siga igen xun ma. ⁴³ Koni sofa kemεn kuntigin yi waxi a xɔn ma nɛn, a xa Pɔli rakisi. Nanara, a yi e raxɔɔ, a e nama na liga. Koni naxanye birin yi nɔε baan

gidε, a yi ne yamari, a ne singe xa e bɔxɔn igen ma siga xareyaan na. ⁴⁴ Awa, a dɔnxɛn naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene fɔxɔ ra. Nxu birin yi xareyaan li hɛrini.

28

Pɔli Malita fɔxɔ ige tagi bɔxɔni

¹ Nba, nxu to xareyaan li hɛrini, nxu yi a mε a na bɔxɔn yi xili nɛn Malita. ² Nxu yi rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa, xunbenla yi mini. Nayi, e yi tɛɛn sa nxu xa, e nxu yisuxu ki faɲi. ³ Pɔli yi yegene malan, a yi e sa tɛɛni, tɛɛn wuyenna to gbo ayi, saɲin yi mini, a yi a singan Pɔli yiin na. ⁴ Na dugurenne yi saɲin to singanxi Pɔli yiin na, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxu faxan nan xɛmɛni ito ra, hali a to bata tanga fɔxɔ igen ma, hakɛn mi tinma a xa lu a nii ra.” ⁵ Koni Pɔli yi a yiin lisan, saɲin yi bira tɛɛni, sese mi a to. ⁶ E birin yengi yi a ma, a a yiin yi xungboma nɛn hanma a yi bira a faxa sa! Koni e bu a legedenɲε, e mi fefe to ligε a ra. Nanara, e yi e miri fe gbɛtε ma, a alana nde nan yi Pɔli ra.

⁷ Bɔxɔna nde yi na dɛxɔn ma naxan yi Pubiliyusi gbeen na, mɛnna mangana. Na yi nxu yigiya binyeni xii saxan. ⁸ Pubiliyusi fafe furaxin yi saxi saden ma, fati mawolonna nun wulixɔnden nan yi a ma. Pɔli yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala maxandi a xa, a yi a rakɛndɛya. ⁹ Na liga waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin yi na bɔxɔni, ne yi fa, e rakɛndɛya. ¹⁰ E yi nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na, e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

Pɔli yi keli Malita yi

¹¹ Kike saxan to dangu, nxu mɔn yi siga kunki gbɛɛ kui naxan yi kelixi Alesandire yi. Na bata yi nɛmɛn nadangu na bɔxɔni. E alane, gulun sawura firin yi tixi na kunkin xunna ma. ¹² Nxu yi Sirakusi taan li, nxu xii saxan ti mɛnni. ¹³ Nxu yi keli na yi, nxu sa Regiyo taan li. Na xɔtɔn bode foyen yi fa fɔlɔ keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii firin ti kunkin kui nxu sa Pusɔle taan li. ¹⁴ Nxu yi dɛnkɛleya muxuna ndee li mɛnni. Ne yi nxu mafan, a nxu xa lɔxɔ xun keden ti e fɛma. Nxu sa Romi taan li na kii nin. ¹⁵ Dɛnkɛleya muxun naxanye yi Romi taani, ne yi nxu fa feen mɛ. E yi fa nxu ralandeni han Apiyusi Lɔxɔtiden nun yiren naxan xili “Xɔɲɛ Yigiya Banxi Saxanna.” Pɔli ne to waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a yi sɛnbɛn sɔtɔ.

Pɔli yi Romi taan li

¹⁶ Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi tin a Pɔli xa lu a danna mɛnni, sofana nde yi lu a sanna.

¹⁷ Xi saxan danguxina, Pɔli yi Yahudiya muxu gbeene xili. E malan waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, hali n to mi sese ligaxi en ma yamaan na hanma n yi en benbane namun fena nde kala, e bata n suxu Yerusalɛn taani, e yi n so Romi kaane yii. ¹⁸ Ne yelin xanbini maxɔdinne tiyɛ n ma, e yi lan a ma e xa n beɲin amasɔtɔ e mi fefe toxi n faxɛ feen naxan ma. ¹⁹ Koni Yahudiyane mi tin. Na yi a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa fa n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun maxidi feni. ²⁰ Na nan a liga, n yi a fala, n naxa, fɔ n xa i to, n yi falan ti i xa. N xidixi yɔlɔnxɔnni itoe ra Isirayila kaane yigin nan ma fe ra.”

²¹ E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kedi yo sətəxi i ya fe yi sa keli Yudaya yamanani. Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa i xili jaxin falaxi.

²² Koni nxu waxi i kui feen kolon feni amasətə nxu a kolon, muxune dinani ito mafalama yiren birin.”

²³ Nanara, e yi waxatina nde sa Pəli xa. Muxu wuyaxi yi siga Pəli yigiyaan na, Pəli yi Alaa Mangayana fe yeba e xa, keli xətənni han jinbanna. A mən yi kata Yesu a fe yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xən alogo e xa la Yesu ra. ²⁴ Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin denkeləyε.

²⁵ Koni bayo e yi xuyama ayi lantareyani, Pəli yi ito fala e xa, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin bata jəndin fala ε benbane xa Nabi Esayi xən. ²⁶ A naxa,

‘Siga, i sa a fala yamani ito xa,
i naxa: Ε tuli matima nən han,
koni ε mi fefe famuma.
Ε seen matoma nən han,
koni ε mi a yigbema.

²⁷ Amasətə yamani ito bəjən xədəxə,
e bata e tunla dutun,
e yi e yεen naxi.

Xa na mi yi a ra nun,
e yεene yi toon tima nən,
e tunle yi falan mε,
e xaxinla yi feen famu,
e yi xεtε n ma,
n yi e rakendəya.’*

²⁸ Nanara, ε xa a kolon Alaa kisi feen falan bata siga siya gbətene ma. Ne tan e tuli matima nən.”

* **28:27:** Esayi 6.9-10

29 Pɔli yelin ito falɛ waxatin naxan yi, Yahudiyane yi xɛtɛ e bode matandɛ.

30 Pɔli yi nɛɛ firin ti na, a banxi saren fima. Naxanye birin yi fama a fɛma, a yi ne birin nasɛnɛma.

31 A yi Alaa Mangayaan kawandin ba, a yamaan xaran Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ma xaxili ragidin birin yi. Muxu yo mi a raxɔɔ.

Kisin Kiraan Kitabuna

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.
La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin
Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers
de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la
Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012
Copyright du text: © 2012—Traducteurs Pionniers de
la Bible. Cette création est mise à disposition selon le
Contrat Paternité-Pas d'Utilisation Commerciale-Pas
de Modification 3.0 Unported disponible en ligne
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou
par courrier postal à Creative Commons, 171 Second
Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**
copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78